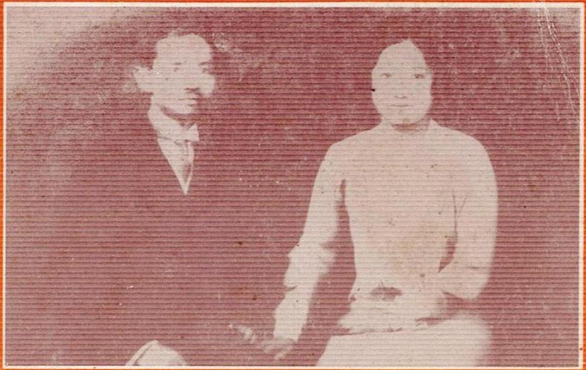
# พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก
# พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว







# พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก
# พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

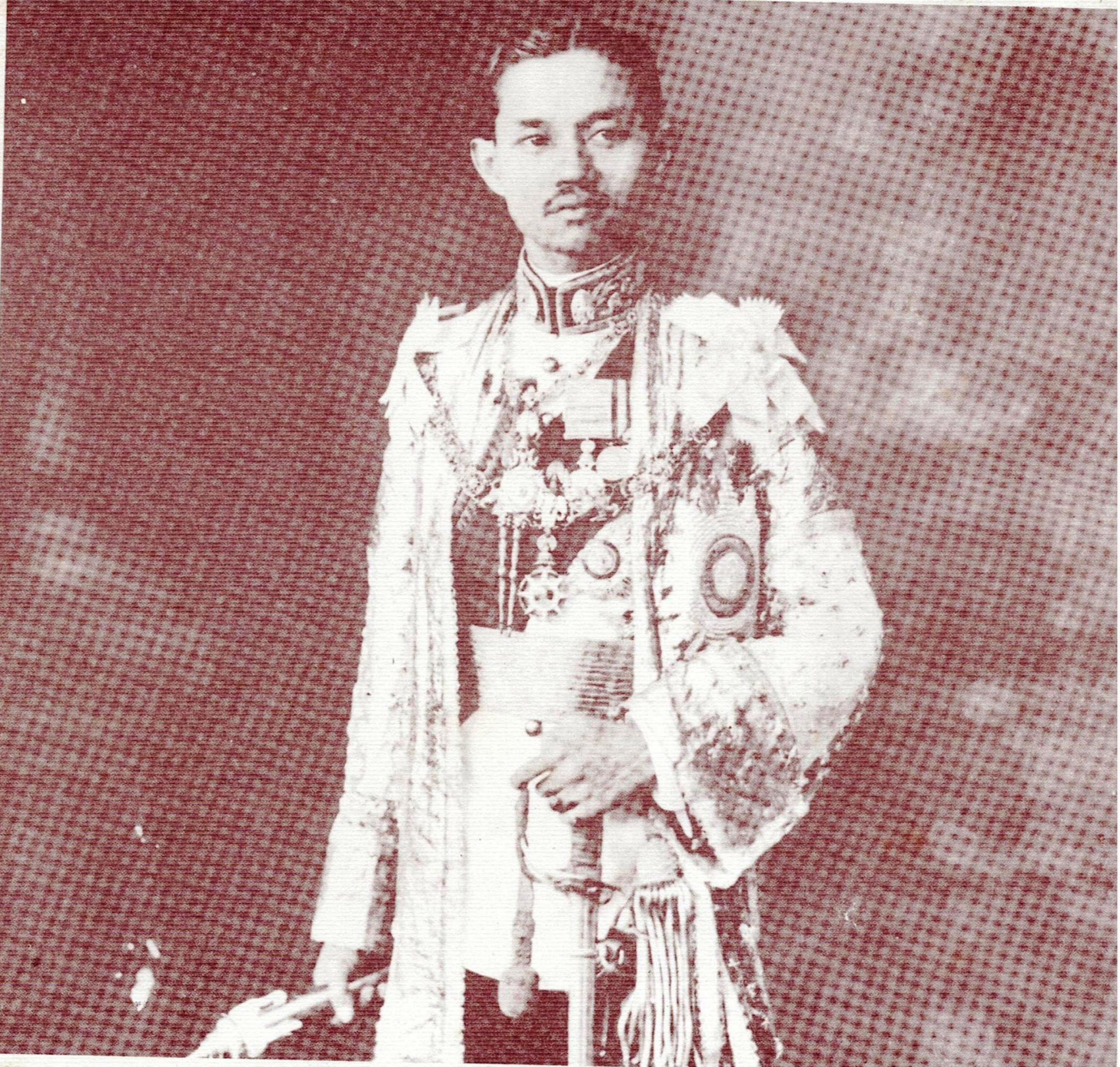
# คำนำ

เนื่องในวโรกาสวันพระบรมราชสมภพ ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เวียนมาบรรจบครบรอบ ๑๐๐ ปี ในวันที่ ๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๖ พิพิธภัณฑ์ - รัฐสภา หอสมุดรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้รวบรวม พระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่๗ รวมทั้งเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระองค์ท่าน เพื่อเป็นการรำลึกถึง พระมหากรุณาธิคุณ ที่มีต่อปวงชนชาวไทย และเพื่อเป็นการเผยแพร่พระเกียรติคุณ ในครั้งนี้ ได้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งที่ ๒ โดยเพิ่มเนื้อหาในส่วนของพระราชประวัติให้ละเอียดยิ่งขึ้น และหวังว่าหนังสือฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ ต่อครู อาจารย์ นักเรียน นิสิต นักศึกษา ตลอดจนผู้ที่สนใจโดยทั่วไป

พิพิธภัณฑ์รัฐสภา

๘ พฤศจิกายน ๒๕๓๗

# สารบัญ



# พระราชประวัติ

## พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

✺✺✺✺✺✺✺✺✺✺

### พระราชสมภพ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระราชโอรสพระองค์สุดท้ายในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชสมภพ เมื่อวันพุธ เดือน 11 แรม 14 ค่ำ ปีมะเส็ง ตรงกับวันที่ ๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๓๖ ได้รับพระราชทานนามว่า สมเด็จเจ้าฟ้าชายประชาธิปกศักดิเดชน์ พระองค์มีพระนามในราชสำนักว่า "ทูลกระหม่อมเอียดน้อย" ทรงมีพระเชษฐา ร่วมสมเด็จพระบรมราชชนก และสมเด็จพระบรมราชชนนี ๕ พระองค์ คือ

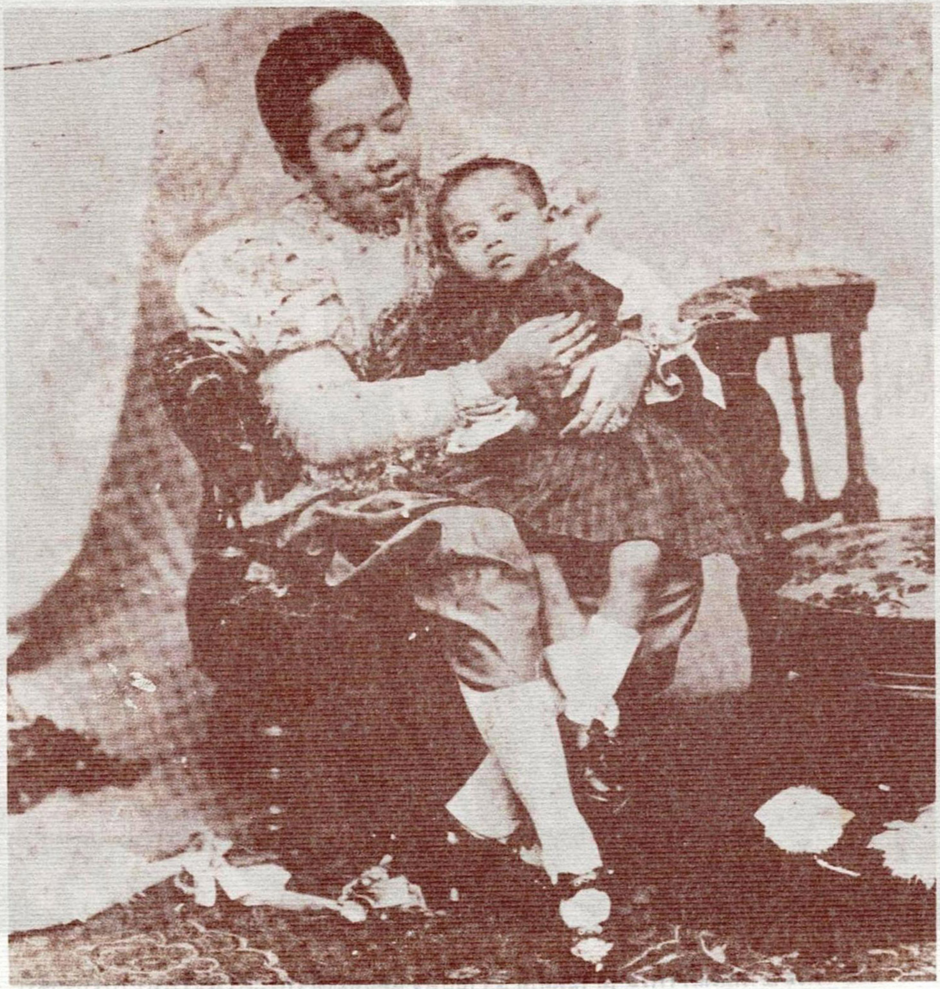
๑.สมเด็จเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว)

๒.สมเด็จเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ สิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๖๓

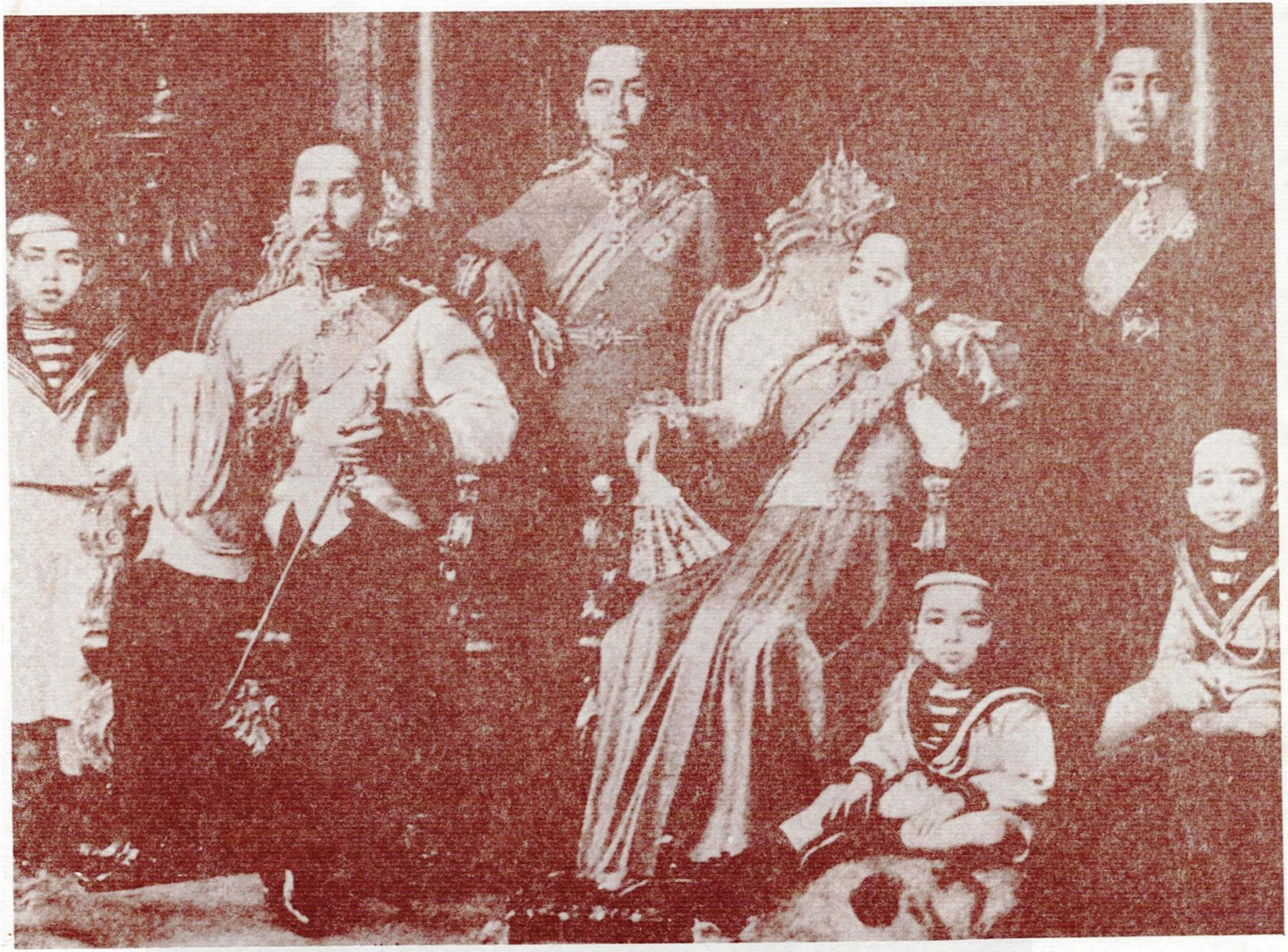
๓.สมเด็จเจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ กรมหลวงนครราชสีมา สิ้นพระชนม์เมื่อพุทธศักราช ๒๔๖๗



● พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ



● พระรูปหมู่พระราชโอรสและพระราชธิดา ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว



● พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินี
พร้อมด้วยพระราชโอรส

๔. สมเด็จเจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย สิ้นพระชนม์เมื่อพุทธศักราช ๒๔๖๖

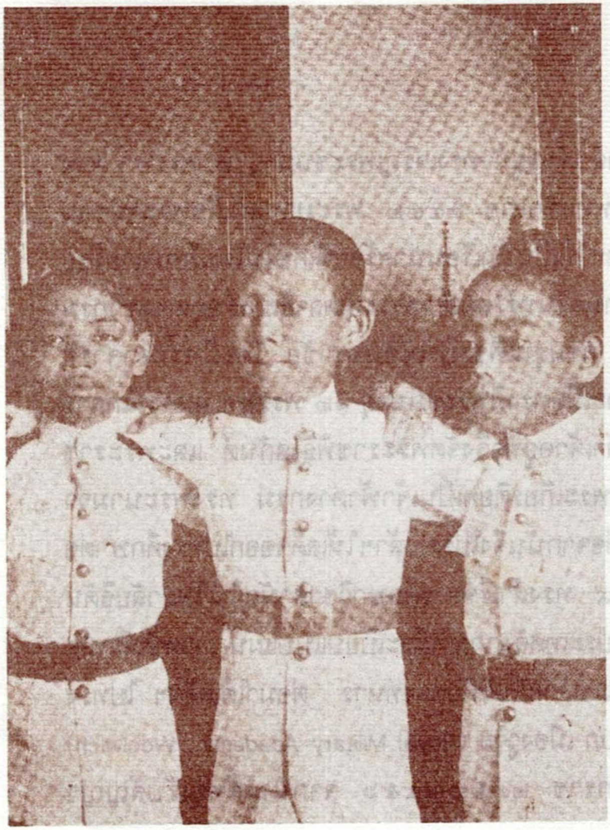
๕. สมเด็จเจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ กรมหลวงสุโขทัยธรรมราชา (พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

## ทรงศึกษาและโสกันต์

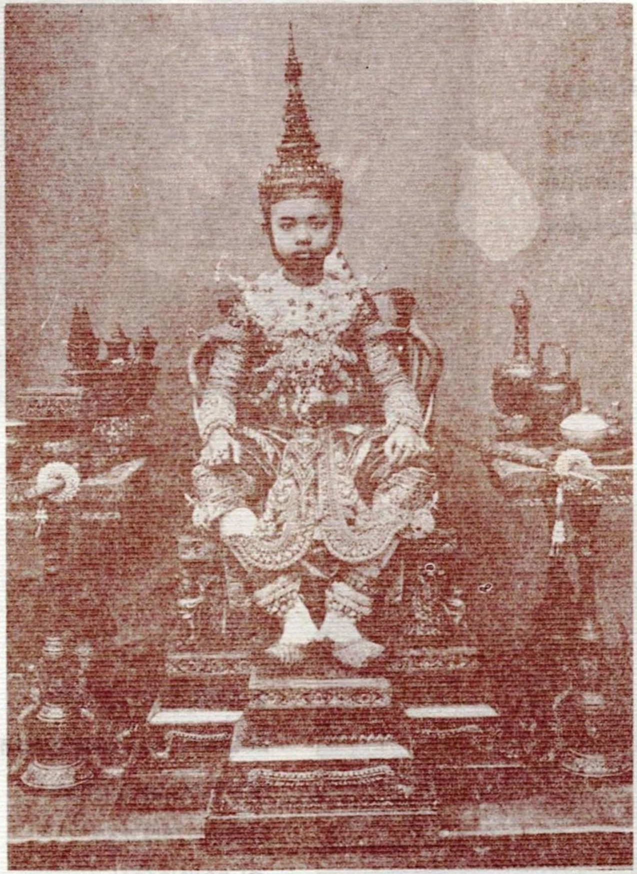
เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุ ๖ พรรษา ทรงศึกษาตามประเพณีขัตติยราชกุมารในปีพุทธศักราช ๒๔๔๒ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นนักเรียนนายร้อยพิเศษในโรงเรียนนายร้อยพร้อมด้วยสมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงสงขลานครินทร์ (สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร์ อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก) และสมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย โดยมีพระอาจารย์ถวายพระอักษรต่างหากในราชวังดุสิต และเมื่อทรงมีพระชนมายุ ๑๒ พรรษา สมควรแก่การโสกันต์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงจัดพระราชพิธีโสกันต์ และพระราชทานพระสุพรรณบัฏเฉลิมพระนามดำรงพระเกียรติยศเป็นเจ้าฟ้าต่างกรม ทรงพระนามว่า สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมขุนสุโขทัย ธรรมราชา ต่อจากนั้นจึงโปรดเกล้าฯ ให้เสด็จออกไปทรงศึกษาต่อ ณ ทวีปยุโรปเมื่อปี พุทธศักราช ๒๔๔๙ ทรงสำเร็จการศึกษาวิชาสามัญในวิทยาลัยอีตัน (Eton College) ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมในประเทศอังกฤษที่มีระเบียบแบบแผน กวดขันฝึกหัดให้นักเรียนมีระเบียบวินัย และสัมมาคารวะคล้ายกับวินัยของทหาร ต่อมาได้เสด็จฯ ไปทรงศึกษาวิชาทหารที่โรงเรียนนายร้อยทหารบก เมืองวูวิช (Royal Military Academy , Woolwich) แผนกวิชาทหารปืนใหญ่ม้า ในปีพุทธศักราช ๒๔๕๔-๒๔๕๖ จากนั้นได้ทรงรับสัญญา



● พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระฉายเมื่อ พระชนมายุ ๑๐ พรรษา



พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เจริญพระชนมายุ ๖ พรรษา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นนักเรียนนายร้อยพิเศษในโรงเรียนนายร้อยชั้นประถม ในปี พศ.๒๔๔๒



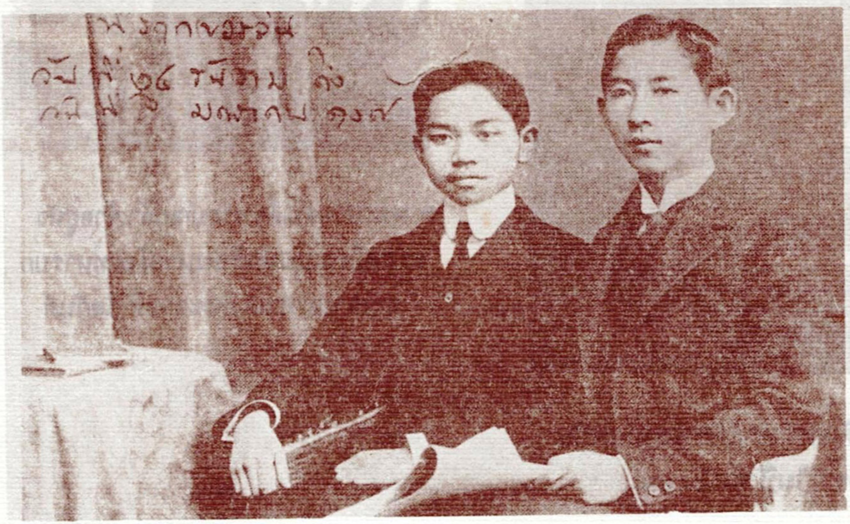
● สมเด็จเจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ ทรงได้รับสถาปนาเป็น กรมขุนสุโขทัยธรรมราชา ในปี พ.ศ.๒๔๔๘



● พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องแบบนักเรียนนายร้อยทหารบก ทรงฉายภายหลังพระราชพิธีโสกันต์



● สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ กรมขุนสุโขทัยธรรมราชา ทรงจบการศึกษาจากโรงเรียนอีตัน ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำระดับสามัญศึกษาแล้วก็ได้เสด็จเข้าทรงศึกษาในโรงเรียนนายร้อยที่เมืองวูลิช ประเทศอังกฤษ



● ทรงฉายพระรูปคู่กับ
สมเด็จเจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช
กรมขุนสงขลานครินทร์
สมเด็จพระเชษฐา
ณ กรุงเบอร์ลิน
ประเทศเยอรมนี

บัตรยศเป็นนายร้อยตรีกิตติมศักดิ์แห่งกองทัพบกอังกฤษ ประจำกองทหารปืนใหญ่ม้าอยู่ที่เมืองอัลเดอซอต (Aldershot)

## ทรงรับราชการและศึกษาต่อ

เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๕๗ เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ ขึ้นในยุโรป พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พระเชษฐา) จึงโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชาเสด็จฯ กลับประเทศไทย และนิวัติถึงพระนครเมื่อเดือนเมษายนพุทธศักราช ๒๔๕๘ และทรงเข้ารับราชการทหารในทันที โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นนายทหารคนสนิทพิเศษของจอมพล สมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานารถ เสนาธิการทหารบก แล้วเลื่อนเป็นผู้บังคับการกองร้อยกรมทหารปืนใหญ่ที่ ๑ รักษาพระองค์ ดำรงพระยศเป็นนายร้อยเอก ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสด็จไปรับราชการประจำกรมบัญชาการกองทัพน้อยที่ ๒ ในตำแหน่งนายทหารฝ่ายเสนาธิการ และต่อมาเลื่อนขึ้นเป็นนายพันตรี แล้วเป็นนายพันโทบังคับการโรงเรียนนายร้อยชั้นปฐม

สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าฯ กรมขุนสุโขทัยธรรมราชา ได้ทรงปฏิบัติราชการสนองพระเดชพระคุณในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ มาโดยเรียบร้อย แต่เผอิญเกิดพระประชวรเรื้อรังแพทย์มีความเห็นว่าต้องเสด็จแปรพระราชสถานไปรักษาพระองค์ในประเทศที่อากาศเย็นพระโรคจึงจะหายเป็นปกติได้ เพราะเหตุนั้นจึงต้องพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ทรงสละราชการทั้งปวงในตำแหน่งหน้าที่ แล้วเสด็จไปรักษาพระองค์อยู่ในยุโรป ครั้น

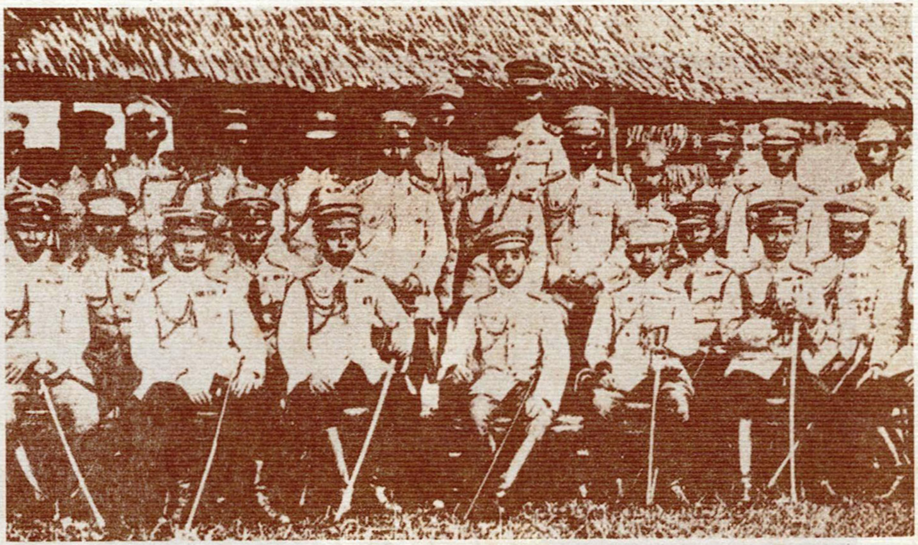




● เสด็จกลับประเทศไทยในปี พ.ศ. ๒๔๘๕

● พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องแบบเต็มยศ
นายร้อยตรี กองทหารปืนใหญ่ม้า
ประเทศอังกฤษ พ.ศ. ๒๔๕๗





● ทรงเข้ารับราชการในตำแหน่งนายทหารคนสนิทของ จอมพล สมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ องค์เสนาธิการทหารบก



พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงฉายกับนายทหาร
ขณะทรงดำรงพระยศเป็น
นายร้อยเอกผู้บังคับการกองร้อยทหารปืนใหญ่รักษาพระองค์

หายประชวรก็ได้ทรงเข้าศึกษาในโรงเรียนเสนาธิการทหาร Ecole de Guerre ณ กรุงปารีส จนสำเร็จการศึกษา ทรงได้รับประกาศนียบัตรเป็นนายทหารฝ่ายเสนาธิการเสมอเหมือนกับนายทหารฝรั่งเศสแล้วจึงเสด็จกลับ และเมื่อเสด็จกลับนั้นได้เสด็จมาทางประเทศสหปาลีรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น เพื่อประโยชน์ในการที่ทรงศึกษาเพิ่มเติมด้วย ครั้นเสด็จกลับคืนมาถึงพระนคร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งเปลัดกรมเสนาธิการทหารบกเลื่อนยศขึ้นเป็นพันเอกและต่อมาได้ทรงรับตำแหน่งเลื่อนขึ้นเป็นผู้บังคับบัญชาการกองพลทหารบกที่ ๒ และเป็นผู้บังคับการพิเศษ กรมทหารปืนใหญ่ที่ ๒ ได้ทรงปฏิบัติราชการด้วยความสามารถมาโดยตลอด

## ทรงผนวช

เมื่อพุทธศักราช ๒๔๖๐ ได้ทรงลาราชการเพื่อทรงผนวชในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วไปประทับจำพรรษา ณ วัดบวรนิเวศวิหาร ในสำนักสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเล่าเรียนพระธรรมวินัยเป็นที่พอพระหฤทัยสมเด็จพระอุปัชฌาย์เป็นอันมากจนมีวาทะสืบมาว่า สมเด็จพระมหาสมณเจ้าพระองค์นั้นทรงพระปรารภเหตุที่สมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชา ทรงเป็นเพียงพระอนุชาพระองค์น้อยที่สุดในจำนวนเจ้าฟ้าชายร่วมพระบรมราชชนนีถึง ๕ พระองค์ คงไม่มีเหตุจำเป็นที่จะต้องเสด็จเถลิงราชสมบัติ ฉะนั้นจึงมีพระประสงค์อันแรงกล้าที่จะชักชวนพระองค์ไว้ในสมณะเพศตลอดไป เพื่อเป็นใหญ่และเป็นทายาทปกครองสังฆมณฑล หากสมเด็จเจ้าฟ้าพระองค์นี้ทรงมีพระโรคเบียดเบียน ทั้งทรงมีห่วงกังวลอยู่แล้วทางฆราวาสวินัย จึงมิได้เป็นไปดังพระประสงค์ที่ว่านี้



● สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ฯ ทรงผนวกเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๐ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าให้ตั้งการพระราชพิธีสมโภช ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย และตั้งการพระราชพิธีทรงผนวก ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรันตศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง ในวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๐



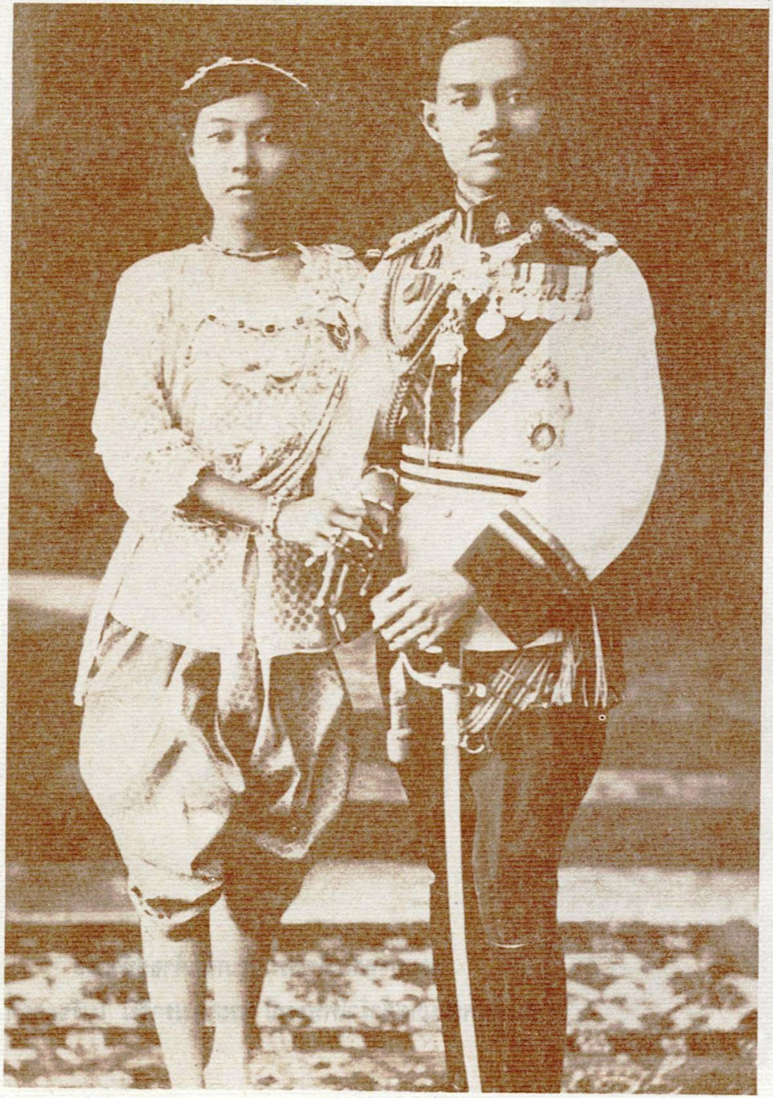
● สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้า ประชาธิปกศักดิ์เดชน์ฯ ประทับจำพรรษา ณ พระตำหนักทรงพรต วัดบวรนิเวศวิหาร จนครบไตรมาส

## ทรงอภิเษกสมรส

เมื่อทรงลาผนวชในอวสานแห่งพรรษากาลแล้ว สมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชาก็เสด็จกลับเข้ารับราชการทหารตามเดิม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้เป็นพระบรมเชษฐาธิราชได้ตรัสขอหม่อมเจ้ารำไพพรรณี สวัสดิวัตน์ พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัตนวิศิษฏ์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า อาภาพรรณี ซึ่งทรงมีพระราชหฤทัยรักใคร่กันอยู่แล้วนั้น ทรงอภิเษกสมรส ณ พระที่นั่งวโรภาสพิมาน พระราชวังบางปะอิน เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๖๑ ในการนี้ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินี ทรงพอพระราชหฤทัยมากถึงกับพระราชทานแหวนเพชรแก่ผู้ที่ได้รับเชิญร่วมโต๊ะเสวยทุกคน และโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระตำหนักวังศุโขทัยเพื่อพระราชทานเป็นเรือนหอ

## เสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติ

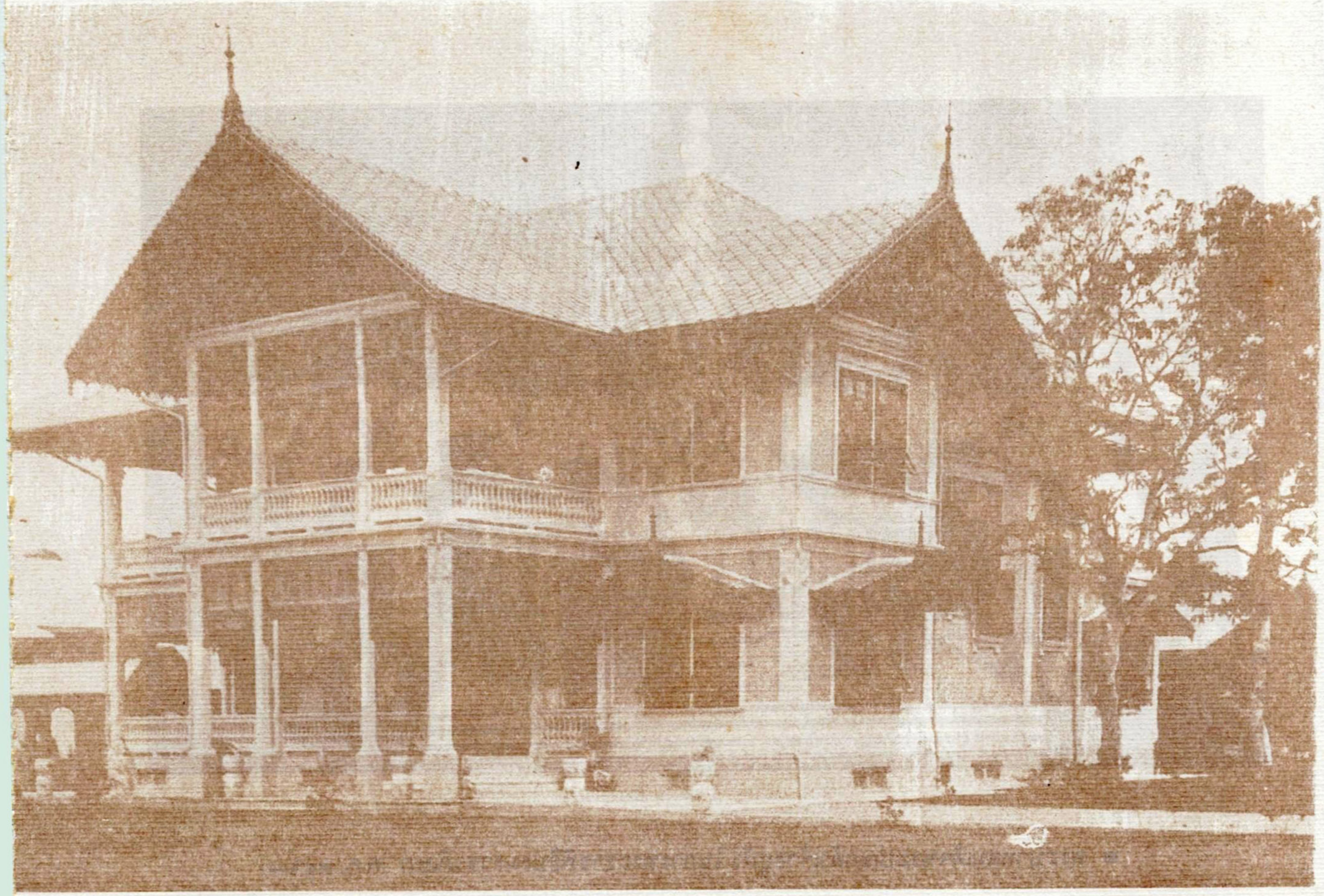
ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้รับการสถาปนาเลื่อนเป็นกรมหลวงสุโขทัยธรรมราชาเพียงไม่กี่วันต่อมา พระบาทสมเด็จพระมงกฎเกล้าฯ ก็เสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๖๘ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าฯ กรมหลวงสุโขทัยธรรมราชา ได้เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติสืบต่อมาเป็น รัชกาลที่ ๗ ทรงพระนามว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์



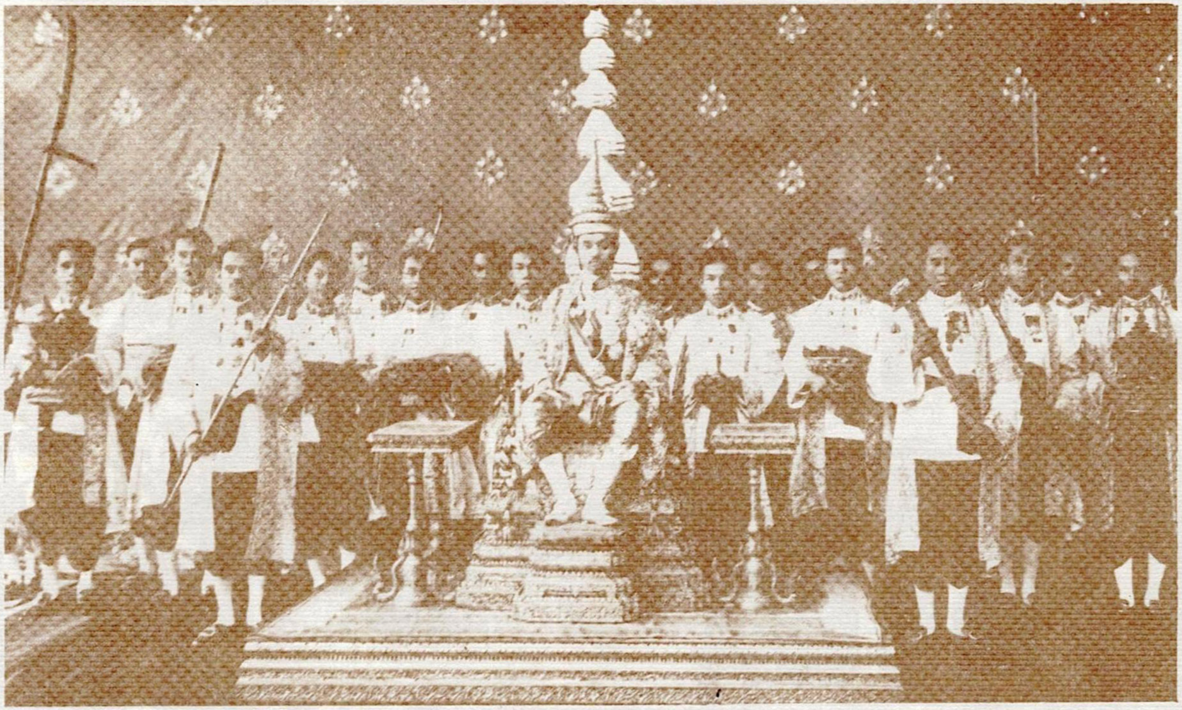
● พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงอภิเษกสมรสกับหม่อมเจ้ารำไพพรรณี ณ พระที่นั่งวโรภาษพิมาน พระราชวังบางปะอิน เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๑



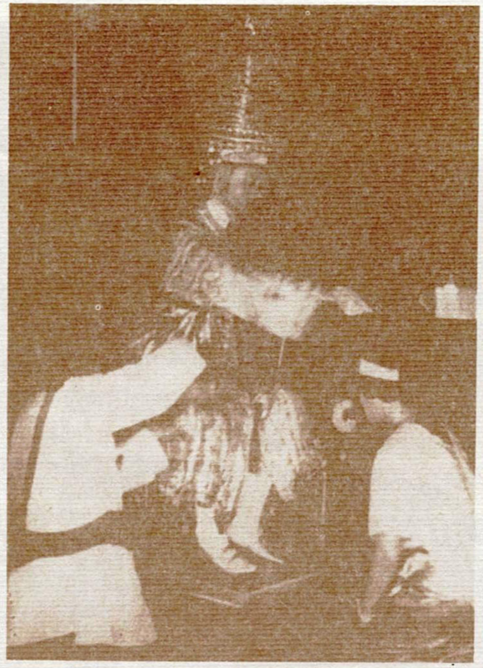
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและ
สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๗



● สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชินี โปรดเกล้าฯ
ให้สร้างพระตำหนักขึ้นในวังศุโขทัยพระราชทานเป็นเรือนหอ

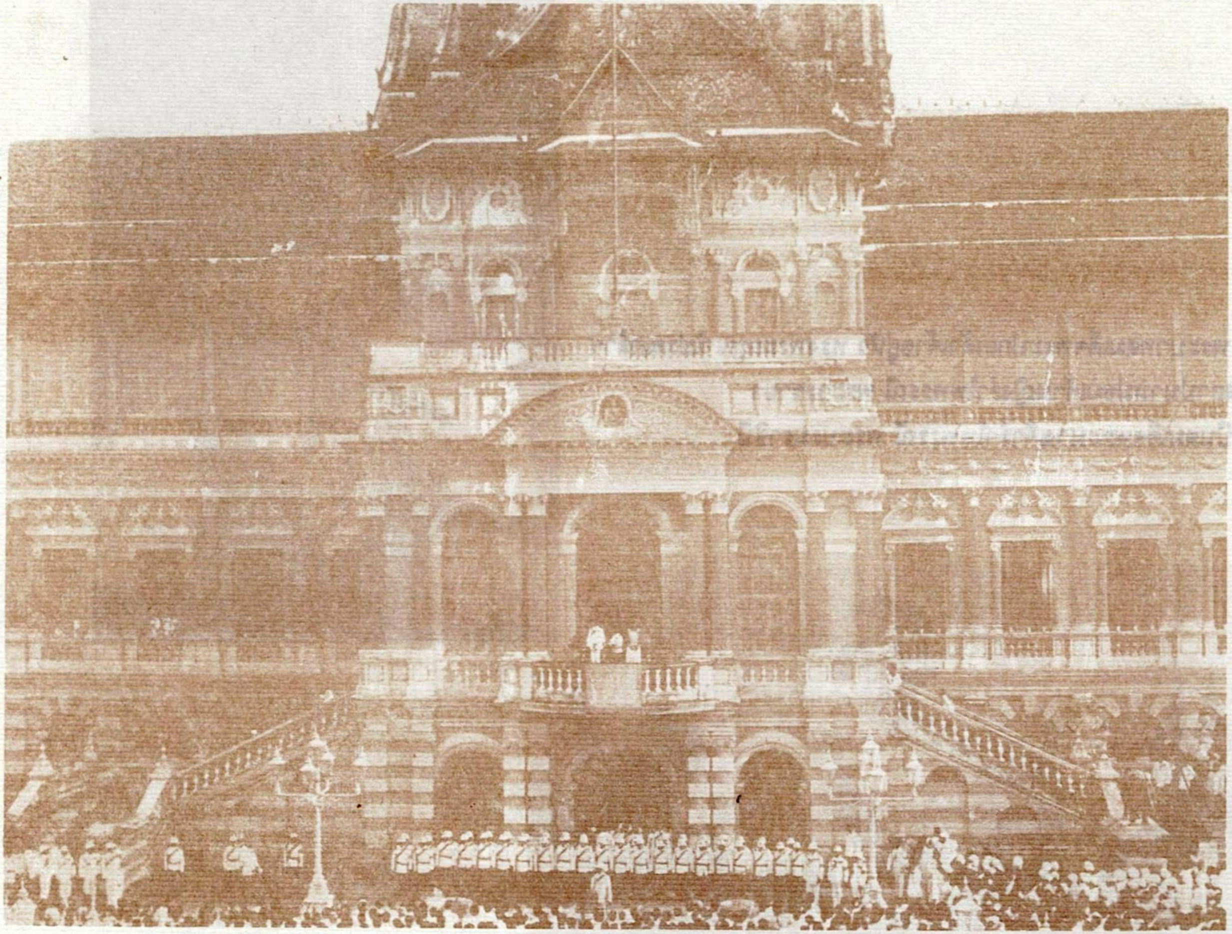


● พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พ.ศ. ๒๔๖๘



● พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
สถาปนาหม่อมเจ้าหญิงรำไพพรรณี พระวรชายา
เป็นสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี





วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๘ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่๗ เสด็จออก ณ มุขเด็จพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง พระราชทานพระบรมราชวโรกาส ให้ราษฎรเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายไชยมงคล เนื่องในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

## พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

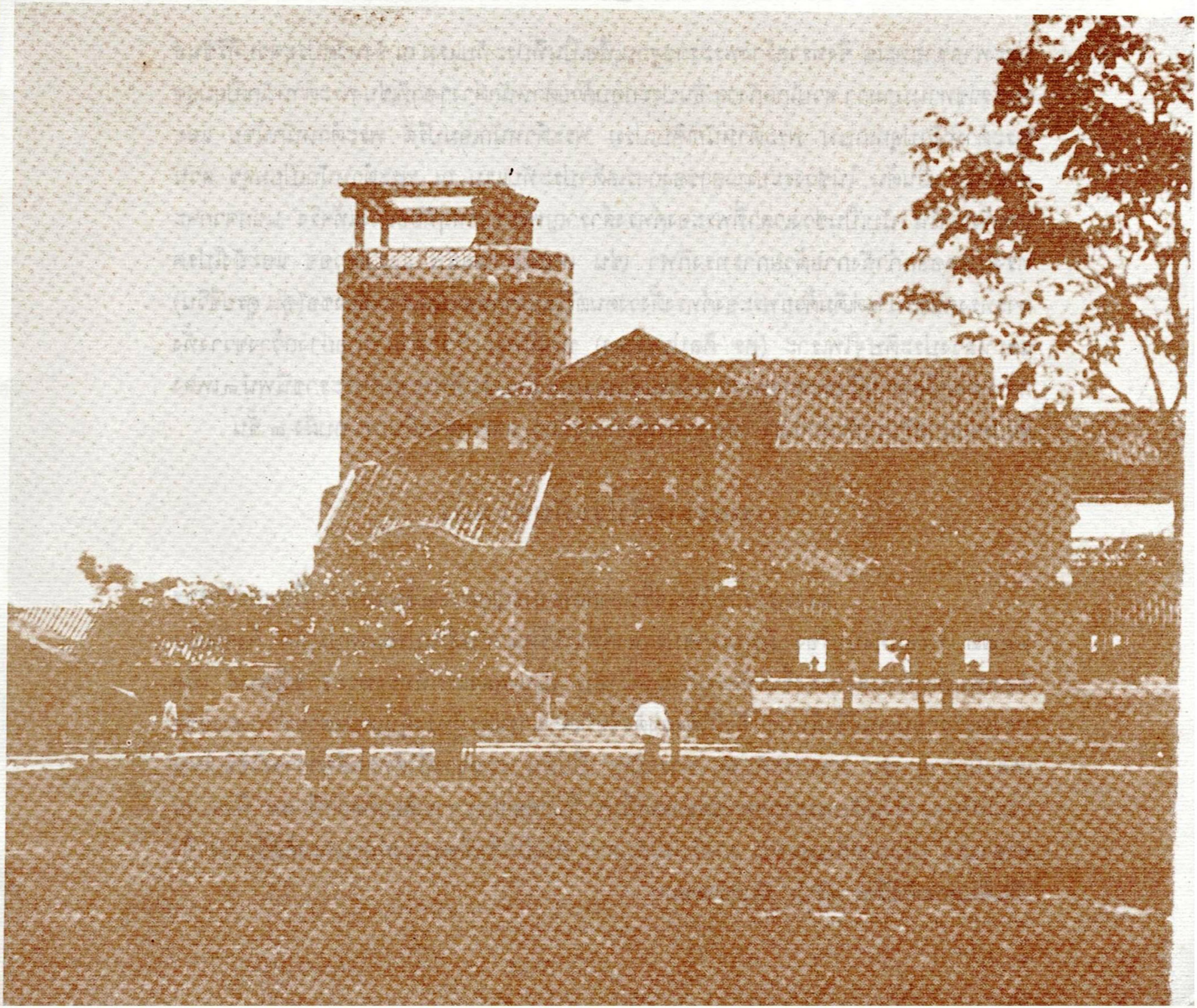
ในวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๖๘ ได้มีพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเริ่มด้วยการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกพระราชมณเฑียร ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระที่นั่งไพศาลทักษิณ และพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน เป็นพระราชพิธีเบื้องต้นตั้งแต่วันที่ ๒๑-๒๔ กุมภาพันธ์ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกและพิธีเบื้องปลาย วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จออก ณ พระที่นั่งจักรีเพื่อให้คณะทูตานุทูตเข้าเฝ้าถวายพระพรชัย เสด็จออก ณ พระนั่งไพศาลทักษิณ พระบรมวงศานุวงศ์ข้าราชการฝ่ายในและภริยาทูลละอองธุลีพระบาททั้งหลายทูลเกล้าฯถวายดอกไม้ธูปเทียน แล้วเสด็จออกพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์กับข้าทูลละอองธุลีพระบาทฝ่ายขุนนางทูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียนแล้ว พระราชทาน สัญญาบัตรตั้งพระราชาคณะ ๓ รูป วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ เสด็จออกพระที่นั่งจักรี ให้หัวหน้าพ่อค้าประชาชนเฝ้า และเสด็จออกมุขเด็จหน้าที่พระที่นั่งจักรีให้ประชาชนเฝ้าชม พระบารมี แล้วเสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนครทางสถลมารค ในวันที่ ๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๖๘ เพื่อทรงนมัสการบูชา ปูชนียวัตถุ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร และวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และทาง ชลมารคในวันที่ ๓ มีนาคม ในปีเดียวกัน

## การแปรพระราชฐานและบทเพลงพระราชนิพนธ์

เมื่อเสด็จขึ้นครองราชสมบัติแล้ว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรด



พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดดนตรีไทย และได้ทรงพระราชนิพนธ์เพลงไทยเดิมไว้ ๓ เพลงคือ ราตรีประดับดาว เขมรละอองค์ และคลื่นกระทบฝั่ง



ประพาสชายทะเล จึงทรงสร้างพระราชฐานเพื่อเป็นที่ประทับแรม ณ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พระราชทานนามว่า "สวนไกลกังวล" อันประกอบด้วยตำหนักต่างๆ อาทิเช่น พระตำหนักเปี่ยมสุข พระตำหนักปลุกเกษม พระตำหนักเอิบเปรม พระตำหนักเอมปรีดิ์ พระตำหนักน้อย และศาลาเริง เป็นต้น ในช่วงระยะเวลาของการเสด็จประทับแรม ณ พระตำหนักเปี่ยมสุข สวนไกลกังวลนั้น นับเป็นช่วงเวลาที่พระองค์ทรงสำราญพระราชหฤทัยอย่างแท้จริง นอกจากจะทรงโปรดออกกำลังกายด้วยการทรงกีฬา เช่น เทนนิส กอล์ฟ และสควอช และยังโปรดการทรงดนตรีมาแต่เดิมด้วยพระองค์ทรงตั้งวงดนตรีไทยจากหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ่น ดูรยชีวิน) และหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ทรงมีพระปรีชาสามารถอย่างกว้างขวางทั้งการทรงเครื่องดนตรีและการพระราชนิพนธ์เพลง เพลงไทยเดิมที่พระองค์พระราชนิพน์ ๓ เพลง คือ เพลงราตรีประดับดาวเถา เพลงเขมรละออองค์เถา และเพลงคลื่นกระทบฝั่ง ๓ ชั้น

## เพลงราตรีประดับดาวเถา

ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นจากเพลงมอญดูดาว ๒ ชั้นของเก่า เมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๒ พร้อมทั้งบทร้อง มีพระราชประสงค์ที่จะใช้หน้าทับเป็นประเภทปรบไก่ จึงจำเป็นต้องเพิ่มเติมทำนองเพลงขึ้นให้ครบถ้วนหน้าทับ เป็นเพลงแรกที่ทรงพระราชนิพนธ์ เมื่อทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นใหม่ๆ ยังมิได้ทรงตั้งชื่อมีเจ้านายและผู้ทรงคุ้นเคยหลายท่านเสนอชื่อเพลงนี้ถวาย เช่น ดาวประดับฟ้า ดารามัญ เป็นต้น ระหว่างนี้ได้ทรงเลือกว่าจะใช้ชื่อไหน วงมโหรีหลวงซึ่งได้รับพระราชทานต่อเพลงนี้มา ก็นำออกกระจายเสียงที่สถานี ๑๑ พี.เจ. ณ ศาลาแดง ประกาศชื่อเพลงว่า ราตรีประดับดาว อันเป็นชื่อที่พระองค์ท่านทรงคิดขึ้นเอง จึงเป็นอันตกลงใช้ชื่อราตรีประดับดาวต่อมา

ทำนองเพลงนี้มีความหมายไปในทางชี้ชวนให้คู่รักชมเดือน ดาว ดอกไม้ และมีความจำเป็นที่จะต้องจากกันในเวลาอันใกล้นี้

## บทร้อง เพลงราตรีประดับดาวเถา

๓ ชั้น

วันนี้ แสนสุดยินดี พระจันทร์วันเพ็ญ
ขอเชิญสายใจ เจ้าไปนั่งเล่น ลมพัดเย็นเย็น หอมกลิ่นมาลี
หอมดอกราตรี แม้ไม่สดสี หอมดีน่าดม
เหมือนงามน้ำใจ แม้ไม่ขำคม กิริยาน่าชม สมใจจริงเอย
ชมแต่วงเดือน ที่ไหนจะเหมือน ได้ชมหน้าน้อง
พี่อยู่แดเดียว เปลี่ยวใจหม่นหมอง เจ้าอย่าขุ่นข้อง จงได้เมตตา
หอมดอกชำมะนาด กลิ่นไม่ฉูดฉาด แต่หอมยวนใจ
เหมือนน้ำใจดี ปรานีปราศรัย ผูกจิตสนิทได้ ให้รักจริงเอย

๒ ชั้น

ขอเชิญเจ้าฟังเพลงวังเวงใจ เพลงของท่านแต่งใหม่ในวังหลวง
หอมดอกแก้วยามเย็น ไม่เห็นใจพี่เสียเลยเอย
ดวงจันทร์หลั่นลดเกือบหมดดวง โอ้หนาวทรวงยอดชีวาไม่ปรานี
หอมมะลิกลีบซ้อน อ้อนวอนเจ้าไม่ฟังเอย

ชั้นเดียว

จวนจะรุ่งแล้วนะเจ้าพี่ขอลา แสงทองส่องฟ้าสง่าศรี
หอมดอกกกระดังงา ชิชะช่างน่าเจ็บใจจริงเอย
หมู่ภมรร่อนหาช่อมาลี แต่ตัวพี่จำจากพรากไปไกล
หอมดอกจำปี นี่แน่ะพรุ่งนี้จะกลับมาเอยฯ

## เพลงเขมรละอองค์เถา

ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นขณะเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระที่นั่งเปี่ยมสุข ไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๓ โดยทรงเลือกเพลงเขมรเอวบาง ๒ ชั้น มาขยายขึ้นเป็น ๓ ชั้น แล้วทรงตัดลงเป็นอัตราชั้นเดียวอีกตอนหนึ่ง เพื่อใช้บรรเลงให้ครบเป็นเถาคือ ๓ ชั้น ๒ ชั้น และชั้นเดียว ต่อจากนั้นจึงทรงพระราชนิพนธ์ทำนองร้องขึ้นประกอบทุก ๆ อัตราพระราชทานชื่อใหม่ว่า เขมรละอองค์

บทร้องนั้นทรงใช้บทซึ่งคัดมาจากบทละครรำเรื่องพระร่วง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ได้ทรงพระราชนิพนธ์แก้ไขเพิ่มเติมบ้างบางคำ

ทำนองของเพลงนี้เป็นกลางๆ ในทางความสุขมีสำเนียงเขมรระคนอยู่สมดังชื่อในบางตอนทรงประดิษฐ์แง่งอนอันคมคายใส่ไว้อย่างแนบเนียนแปลกกว่าเพลงอื่นๆ ใน จำพวกเดียวกันที่มาก่อน

## บทร้อง เพลงเขมรละออองค์ เถา

๓ ชั้น

| | |
|---|---|
| เมื่อนั้น | ท้าวพันธุมทรงฟังแล้วนั่งนิ่ง |
| ไทยคนนี้มีปัญญากล้าจริงจริง | จะละทิ้งช้าไว้ไม่เป็นการ |
| จึงมีพระราชบัญชา | แด่พญาเดโชยอดทหาร |
| ตัวเรานี้มีบุญญาธิการ | ไม่มีใครเปรียบปรานแต่เดิมมา |

๒ ชั้น

| | |
|---|---|
| บัดนี้พระร่วงเมืองละโว้ | มีปัญญาอักโขทั้งใจกล้า |
| ไม่เกรงซึ่งราชอาชญา | ทิ้งไว้ข้าจะทำรำคาญใจ |

ชั้นเดียว

| | |
|---|---|
| จะตั้งตนขึ้นเป็นผู้วิเศษ | ก่อเหตุกำเริบเติบใหญ่ |
| แน่ะพญาเดโชชาญชัย | จงรีบไปกุมจับคนสำคัญฯ |

## เพลงคลื่นกระทบฝั่ง ๓ ชั้น

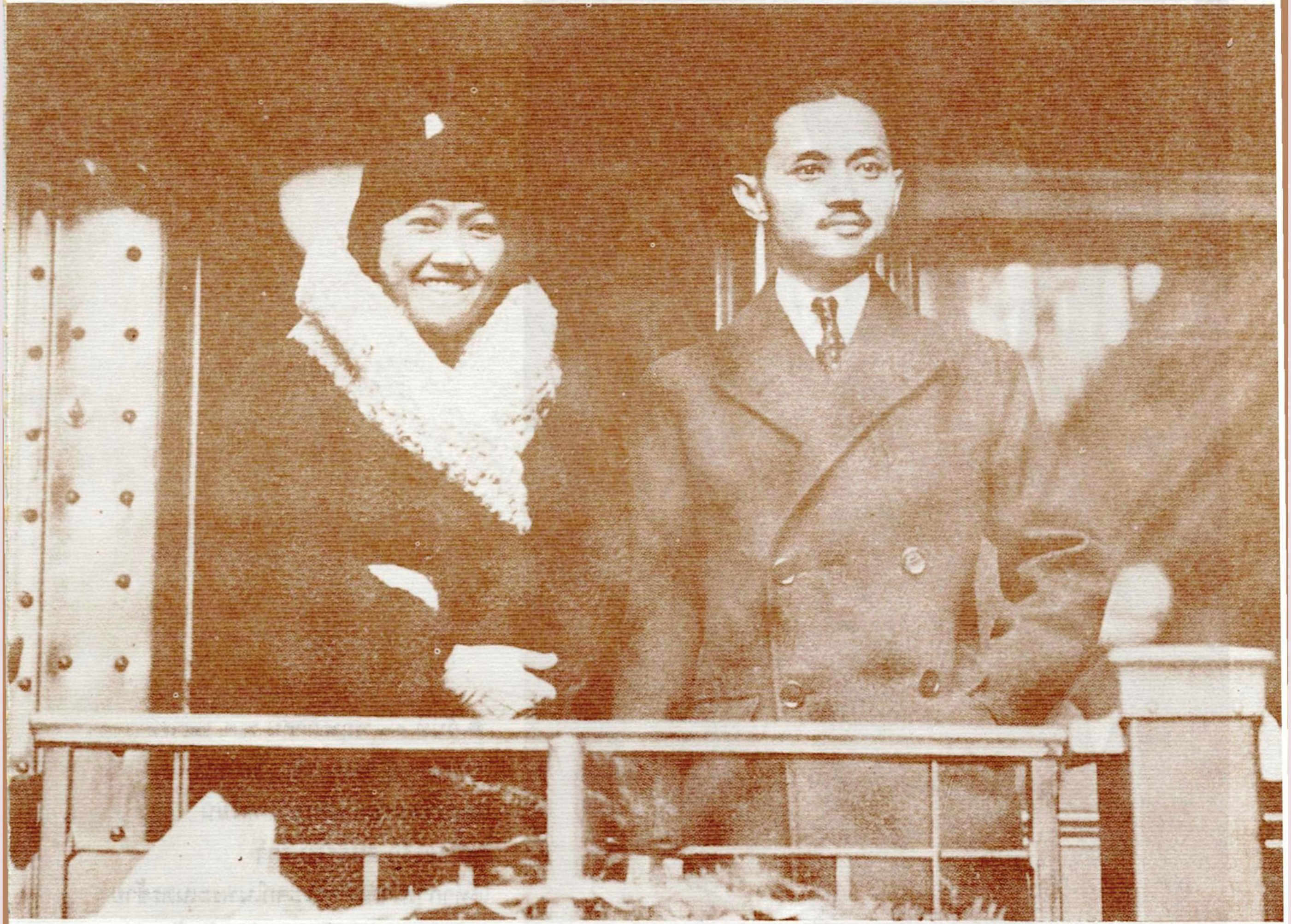
ทรงพระราชนิพนธ์ขณะเสด็จประพาสสัตหีบทางชลมารคในปีพุทธศักราช ๒๔๗๔ โดยมีพระราชดำริที่จะทรงพระราชนิพนธ์ทำนองเพลงไทยให้มีท่วงทำนองเป็นละลอกคลื่นต่างๆ จึงทรงเลือกทำนองเพลงคลื่นกระทบฝั่ง ๒ ชั้นมาทรงพระราชนิพนธ์เป็นอัตรา ๓ ชั้น เข้าใจว่าเดิมคงมีพระราชประสงค์ให้ใช้เป็นเพลงขับร้อง เพราะในตอนท้ายของท่อนต้นเที่ยวกลับ ซึ่งมีทำนองเป็นโยนนั้น มิได้ทรงใส่ลูกล้อลูกขัดอย่างใดไว้เลย ชี้ให้เห็นว่า

เพื่อความสนิทสนมในอันที่จะส่งให้ร้องท่อน ๒ ต่อไปได้ แต่เมื่อยังมิได้ทรงนิพนธ์ทำนองร้องขึ้น ก็โปรดให้ใช้เป็นเพลงใหม่บรรเลงไปพลางก่อนและคงใช้สืบต่อกันตลอดมาจนบัดนี้

ลำนำของเพลงเป็นเสียงเสมือนคลื่นกระทบฝั่งสมดังชื่อเพลง ในท่อนต้นมีลูกล้อและเป็นเสียงคลื่นกระฉอกในเมื่อกระทบกับแง่หินที่ยื่นย้อยออกมาตามชายฝั่งโดยลักษณะต่างๆ กัน ในตอนท้ายท่อน ๒ เที่ยวแรก แสดงถึงคลื่นใต้น้ำอันหนุนเนื่องซ้อนๆ กันมาผสมกับคลื่นเหนือน้ำ ส่วนตอนท้ายใกล้จะจบเพลง ฟังเสมือนลูกเล็กๆ ที่วิ่งพลิ้วไล่กันมาตามกระแสลมอย่างรวดเร็ว

## เสด็จประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อทำการผ่าตัดพระเนตร

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระพลามัยไม่สมบูรณ์นัก แม้ว่าจะทรงพยายามออกกำลังกายอยู่เสมอทั้งที่ทรงประชวรเป็นต้อทั้งสองพระเนตรในปีพุทธศักราช ๒๔๗๔ พระองค์จึงตกลงพระทัยเสด็จไปรักษาพระองค์เพื่อทำการผ่าตัดพระเนตร ณ ประเทศสหรัฐอเมริกาโดยมีนายแพทย์ จอห์น เอ็ม วีลเลอร์ เป็นผู้ถวายการผ่าตัด โดยประทับอยู่ที่คฤหาสน์ของ นายไวท์ลอ รีด ในรัฐนิวยอร์ค ซึ่งถวายให้ยืมเป็นที่ประทับและที่ทำการผ่าตัดพระเนตร เมื่อหายประชวรจากบาดแผลการผ่าตัดแล้ว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงเสด็จประพาสตามพระราชอัธยาศัยและตามคำกราบทูลเชิญเสด็จทรงทอดพระเนตรความเจริญก้าวหน้าของประเทศสหรัฐอเมริกา และประทานสัมภาษณ์แก่นักหนังสือพิมพ์อเมริกัน โดยมีข้อความสำคัญว่า พระองค์กำลังทรงคิดเตรียมจะพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ชาวไทยในไม่ช้า หากแต่เมื่อเสด็จกลับประเทศไทยแล้ว ก่อนที่พระองค์จะทรงเปลี่ยนแปลงประการใด ก็เกิดเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครองขึ้นเสียก่อนในปีพุทธศักราช ๒๔๗๕



● พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี
ขณะที่เสด็จไปรักษาพระเนตรและเยี่ยมประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ. ๒๔๗๔



● วันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๔
นายแพทย์ จอห์น เอ็ม. วีลเลอร์
แห่งโรงพยาบาลแพรสบีแทเรียน
รัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา
ได้ทำการผ่าตัดต้อกระจกในพระเนตรซ้าย
ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

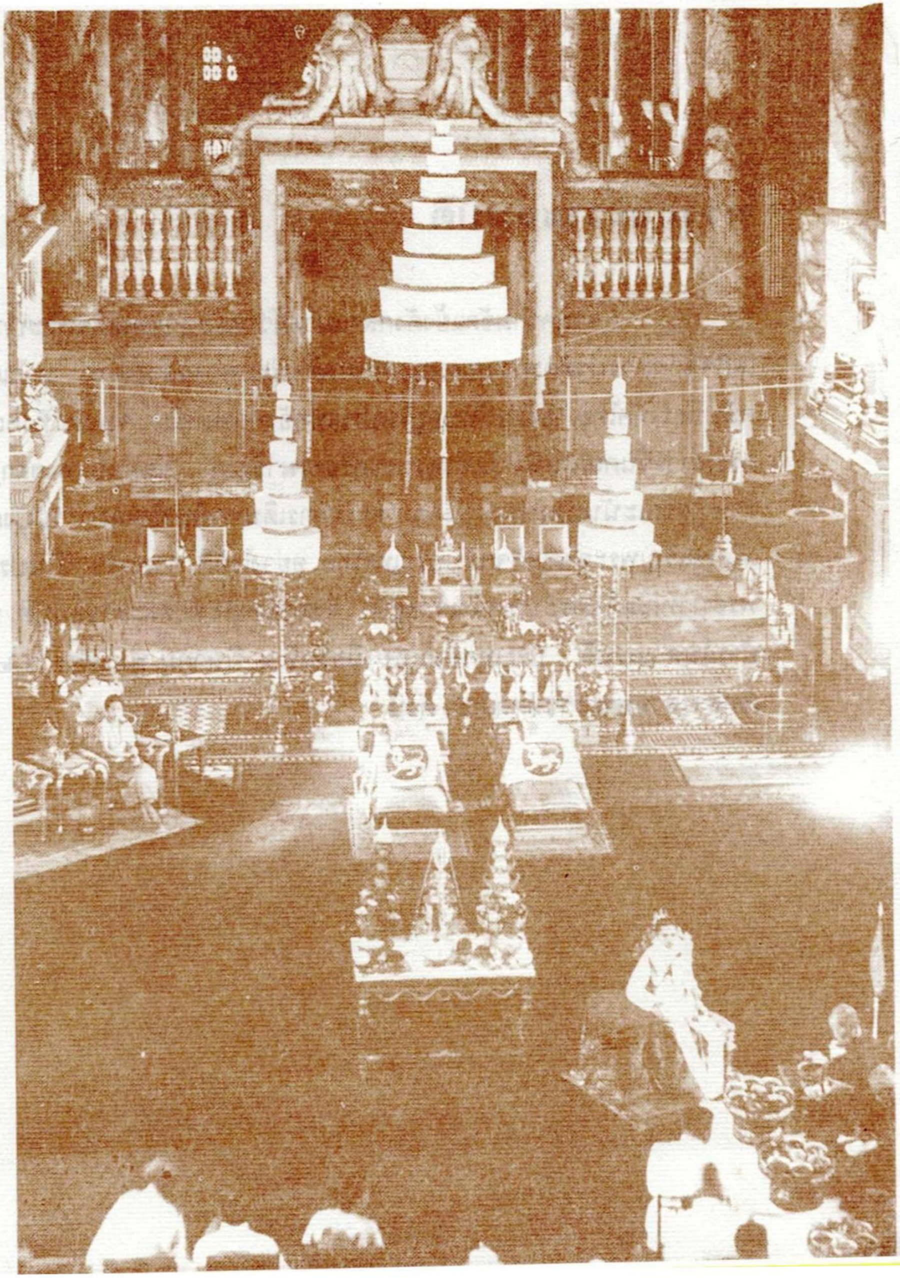


● มหาวิทยาลัยยอร์ช วอชิงตัน ดี.ซี. ได้ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญานิติศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ แด่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๔

## ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ขณะที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวประทับอยู่ที่สวนไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้มีคณะบุคคลซึ่งเรียกตนเองว่า "คณะราษฎร" ทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศ เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ และได้กราบบังคมทูลเชิญเสด็จพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกลับจากสวนไกลกังวลมากรุงเทพฯ ทูลขอให้เป็นพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ซึ่งพระองค์ทรงเห็นแก่ความสงบเรียบร้อยของอาณาประชาราษฎร์ ไม่อยากให้เสียเลือดเนื้อและความเสียหายแก่บ้านเมืองจึงทรงยอมรับสถานการณ์อย่างเข้มแข็งและเด็ดเดี่ยว

อย่างไรก็ตามแม้ว่าพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและคณะราษฎร จะมีพระราชประสงค์และจุดมุ่งหมายในการเปลี่ยนแปลงจุดเดียวกัน นั่นคือการให้อำนาจปกครองตนเองแก่ประชาชน แต่ทว่าพระองค์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยกับหลักการและการกระทำของคณะราษฎร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เค้าโครงเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐ์มนูธรรม (นายปรีดี พนมยงค์) การออกพระราชบัญญัติจัดการป้องกันรักษารัฐธรรมนูญ และการตั้งศาลพิเศษเพื่อตัดสินคดีเกี่ยวกับพระราชบัญญัติฉบับนี้ ประกอบกับพระสุขภาพพลานามัยเกี่ยวกับสายพระเนตรของพระองค์เสื่อมลงอยู่เสมอ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงมีพระราชวินิจฉัยเด็ดขาดที่จะเสด็จต่างประเทศ เพื่อทำการผ่าตัดพระเนตรอีกครั้ง โดยเสด็จพร้อมกับพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี พร้อมด้วยข้าราชบริพารบางคน ก็เสด็จออกจากกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๖ ถึงประเทศฝรั่งเศสในเดือนต่อมาพระองค์เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศในภาคพื้นยุโรป จนกระทั่งเดือนเมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๗ จึงเสด็จกรุงลอนดอน และทรงรับการผ่าตัดพระเนตรเป็นผลสำเร็จอีกครั้งหนึ่ง



พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
และพระนางเจ้ารำไพพรรณี
พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๗
เสด็จออก ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม
ทรงถวายภัตาหารเพลแด่พระสงฆ์
ในพิธีสมโภชรัฐธรรมนูญฉบับถาวร
เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๖

# ทรงสละราชสมบัติ

จากความขัดแย้งดังกล่าวมาแม้ว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงเสด็จจากการผ่าตัดพระเนตรและการเสด็จประพาสแล้วก็ตาม หากแต่พระองค์ยังไม่เสด็จกลับประเทศไทย คงประทับอยู่ในประเทศอังกฤษต่อไป จนกระทั่งคณะรัฐบาลจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง มีเจ้าพระยาศรีธรรมาธิเบศ (จิตร ณ สงขลา) ประธานสภาผู้แทนราษฎรขณะนั้นเป็นประธานคณะกรรมการเดินทางไปเฝ้าและกราบบังคมทูลชี้แจง ไกล่เกลี่ยเพื่อทูลเชิญพระองค์เสด็จกลับประเทศไทย อย่างไรก็ดี การเจรจานี้ไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงตกลงพระทัยสละราชสมบัติ ขณะที่ประทับอยู่ ณ บ้านโนล แครนลี ประเทศอังกฤษ เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗ ดังปรากฏตามเอกสารลายพระราชหัตถเลขา ดังนี้

ทับไหล

แครนลี. ประเทศอังกฤษ.

เมื่อพระยาพหลพลพยุหเสนากับพวกได้ทำการยึดอำนาจการปกครองโดยใช้กำลังทหารในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว ได้มีหนังสือมาอัญเชิญข้าพเจ้าให้คงอยู่ในตำแหน่งพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าได้รับคำเชิญนั้นเพราะเห็นใจว่าพระยาพหลฯ และพวกจะสถาปนารัฐธรรมนูญตามแบบอย่างประเทศทั้งหลาย ซึ่งใช้การปกครองตามหลักนั้น เพื่อให้ประชาราษฎรได้มีสิทธิที่จะออกเสียงในวิธีดำเนินการปกครองประเทศและนโยบายต่างๆ อันจะเป็นผลได้เสียแก่ประชาชนทั่วไป ข้าพเจ้ามีความเลื่อมใสในวิธีการเช่นนั้นอยู่แล้ว และตั้งใจว่าจะจัดการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศสยามให้เป็นไปตามรูปนั้นโดยมิให้มีการกระทบกระเทือนอันถึงแรง เมื่อมามีเหตุรุนแรงขึ้นเสียแล้ว และเมื่อผู้ก่อการรุนแรงนั้นอ้างว่ามีความประสงค์จะสถาปนารัฐธรรมนูญขึ้นเท่านั้น ก็เป็นอันไม่ผิดกับหลักการที่ข้าพเจ้ามีความประสงค์อยู่เหมือนกัน

ข้าพเจ้าจึงเห็นควรให้เป็นตามความประสงค์ของผู้ก่อการขัดขวางนั้นได้ เพื่อหวังความสงบราบคาบในประเทศ ข้าพเจ้าได้พยายามช่วยเหลือในการที่จะรักษาความสงบราบคาบ เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงอันสำคัญนั้น เป็นไปโดยราบรื่นที่สุดที่จะเป็นได้ แต่ความพยายามของข้าพเจ้าไร้ผล โดยเหตุที่ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หาได้กระทำให้บังเกิดมีความเสรีภาพในการเมืองอย่างบริบูรณ์ขึ้นไม่ และมิได้ฟังความคิดเห็นของราษฎรโดยแท้จริง และจากรัฐธรรมนูญทั้ง ๒ ฉบับ จะเห็นได้ว่าอำนาจที่จะดำเนินนโยบายต่างๆ นั้น จะตกอยู่แก่คณะผู้ก่อการและผู้ที่สนับสนุนเป็นพวกพ้องเท่านั้น มิได้ตกอยู่แก่ผู้แทนซึ่งราษฎรเป็นผู้เลือก เช่นในฉบับชั่วคราว แสดงให้เห็นว่าถ้าผู้ใดไม่ได้รับความเห็นชอบของผู้ก่อการจะไม่ให้เป็นผู้แทนราษฎรเลย ฉบับถาวรได้มีการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นตามคำร้องขอของข้าพเจ้า แต่ก็ยังให้มีสมาชิกซึ่งตนเลือกเองเท่ากันอยู่ในสภาผู้แทนราษฎรถึงครึ่ง ๑ การที่ข้าพเจ้าได้ยินยอมให้มีสมาชิก ๒ ประเภท ก็โดยหวังว่าสมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งข้าพเจ้าตั้งนั้น จะเลือกจากบุคคลที่รอบรู้การงาน และชำนาญในวิธีดำเนินการปกครองประเทศโดยทั่วๆไป

ไม่จำกัดว่าเปนพวกใดเหล่าใด เพื่อจะได้ช่วยเหลือทำการให้แก่สมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้นมา แต่ครั้นเมื่อถึงเวลาที่จะตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ขึ้น ข้าพเจ้าหาได้มีโอกาสแนะนำในการเลือกเลย และคณะรัฐบาลก็เลือกเอาแต่เฉพาะผู้ที่เปนพวกของตนเกือบทั้งนั้น มิได้คำนึงถึงความชำนาญ หลังจากที่คณะผู้ก่อการบางส่วนได้มีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงโครงการณ์เศรษฐกิจของประเทศอย่างใหญ่หลวง จึงเกิดแตกร้าวกันขึ้นเองในคณะผู้ก่อการและพวกพ้อง จนต้องมีการปิดสภาและงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา โดยคำแนะนำของคณะรัฐบาลซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในเวลานั้น ทั้งนี้เปนเหตุให้มีการปั่นป่วนในการเมือง ต่อมาพระยาพหลฯ กับพวกก็กลับเข้าทำการยึดอำนาจโดยกำลังทหารเปนครั้งที่ ๒ และแต่นั้นมาความหวังที่จะให้การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เปนไปโดยราบรื่นก็ลดน้อยลง

เนื่องจากเหตุที่คณะผู้ก่อการมิได้กระทำให้มีเสรีภาพในการเมืองอันแท้จริง และประชาชนไม่ได้โอกาสออกเสียงก่อนที่จะดำเนินนโยบายอันสำคัญต่างๆ จึงเปนเหตุให้มีการกบฏขึ้น ถึงกับต้องต่อสู้ฆ่าฟันกันเองระหว่างคนไทย

เมื่อข้าพเจ้าได้ร้องขอให้เปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเพื่อให้ถูกรูปประชาธิปตัยอันแท้จริง เพื่อให้เปนที่พอใจแก่ประชาชน คณะรัฐบาลและพวกที่กุมอำนาจอยู่บริบูรณ์ในเวลานี้ก็ไม่ยินยอม ข้าพเจ้าได้ร้องขอให้ราษฎรได้มีโอกาสออกเสียง ก่อนที่จะเปลี่ยนหลักการและนโยบายอันสำคัญ มีผลได้เสียแก่พลเมือง รัฐบาลก็ไม่ยินยอม และแม้แต่การประชุมในสภาผู้แทนราษฎรในเรื่องสำคัญ เช่นเรื่องคำร้องขอต่างๆ ของข้าพเจ้า สมาชิกก็มิได้มีโอกาสพิจารณาเรื่องโดยถ่องแท้และละเอียดละออเสียก่อน เพราะถูกเร่งรัดให้ลงมติอย่างรีบด่วนภายในการประชุมเดียว นอกจากนี้รัฐบาลได้ออกกฎหมายให้วิธีปกครองบุคคลซึ่งถูกหาว่าทำความผิดทางการเมืองในทางที่ผิดยุติธรรมของโลก คือไม่ให้โอกาสต่อสู้คดีในศาล มีการชำระโดยคณะกรรมการอย่างลับไม่เปิดเผย ซึ่งเปนวิธีการที่ข้าพเจ้าไม่เคยใช้ในเมื่ออำนาจอันสิทธิขาดยังอยู่ในมือของข้าพเจ้าเอง และข้าพเจ้าได้ร้องขอให้เลิกใช้วิธีนี้ รัฐบาลก็ไม่ยอม.

ข้าพเจ้าเห็นว่าคณะรัฐบาลและพวกพ้อง ใช้วิธีการปกครองซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักการของเสรีภาพในตัวบุคคล และหลักความยุติธรรม ตามความเข้าใจและยึดถือของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าไม่สามารถที่จะยินยอมให้ผู้ใดคณะใดใช้วิธีการปกครองอย่างนั้นในนามของข้าพเจ้าต่อไปได้

ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจอันเปนของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิมให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คณะใดโดยฉะเพาะ เพื่อใช้อำนาจนั้นโดยสิทธิขาดและโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร

บัดนี้ข้าพเจ้าเห็นว่าความประสงค์ของข้าพเจ้าที่จะให้ราษฎรมีสิทธิออกเสียงในนโยบายของประเทศโดยแท้จริงไม่เปนผลสำเร็จ และเมื่อข้าพเจ้ารู้สึกว่าบัดนี้เปนอันหมดหนทางที่ข้าพเจ้าจะช่วยเหลือหรือให้ความคุ้มกรองแก่ประชาชนได้ต่อไปแล้ว ข้าพเจ้าจึงขอสละราชสมบัติและออกจากตำแหน่งพระมหากษัตริย์แต่บัดนี้เปนต้นไป

ข้าพเจ้าขอสละสิทธิของข้าพเจ้าทั้งปวงซึ่งเปนของข้าพเจ้าอยู่ในฐานะที่เปนพระมหากษัตริย์ แต่ข้าพเจ้าสงวนไว้ซึ่งสิทธิทั้งปวงอันเปนของข้าพเจ้าแต่เดิมมา ก่อนที่ข้าพเจ้าได้รับราชสมบัติสืบสันตติวงศ์

ข้าพเจ้าไม่มีประสงค์ที่จะบ่งนามผู้หนึ่งผู้ใดให้เปนผู้รับราชสมบัติสืบสันตติวงศ์ต่อไป ตามที่ข้าพเจ้ามีสิทธิจะทำได้ตามกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบสันตติวงศ์

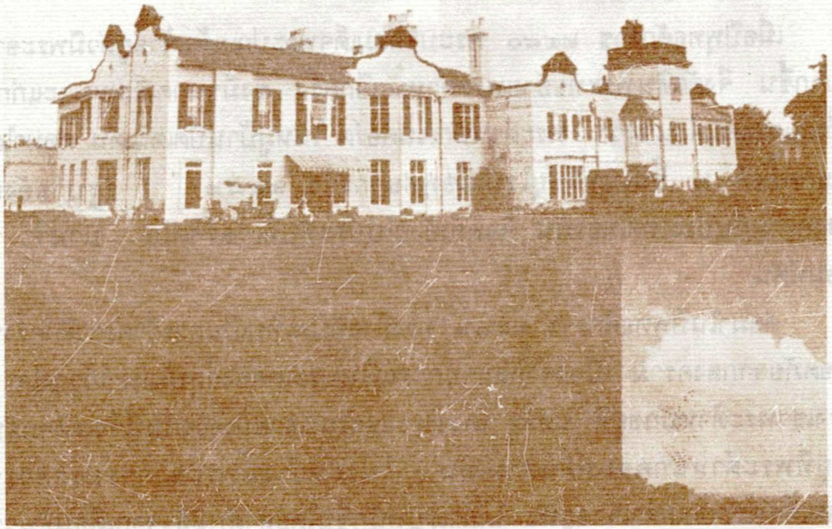
อนึ่งข้าพเจ้าไม่มีความประสงค์ที่จะให้ผู้ใดก่อการไม่สงบขึ้นในประเทศ เพื่อประโยชน์ของข้าพเจ้า ถ้าหากมีใครอ้างใช้นามของข้าพเจ้า พึงเข้าใจว่ามิได้เปนไปโดยความยินยอมเห็นชอบหรือความสนับสนุนของข้าพเจ้า.

ข้าพเจ้ามีความเสียใจเปนอย่างยิ่ง ที่ไม่สามารถจะยังประโยชน์ให้แก่ประชาชนและประเทศชาติของข้าพเจ้าต่อไปได้ ตามความตั้งใจและความหวังซึ่งรับสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ยังได้แต่ตั้งสัตยาธิษฐานขอให้ประเทศสยามได้ประสบความเจริญ และขอประชาชนชาวสยามจงได้มีความสุขสบาย.

ประชาธิปก ป.ร.

วันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

เวลา ๑๓ นาฬิกา ๔๕ นาที



ที่ประทับ ณ บ้านโนล เมืองแครนลี มณฑลเซอร์เรย์ ประเทศอังกฤษ

# บั้นปลายแห่งพระชนมายุ

หลังจากทรงสละราชสมบัติแล้ว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ทรงย้ายที่ประทับจากบ้านโนลเมืองแครนลีมณฑลเซอร์เรย์ไปประทับที่ตำบลเวอร์จินี วอเตอร์ ชนบทใกล้กรุงลอนดอน พระองค์ทรงใช้พระนามและพระราชอิสริยยศเดิมคือ สมเด็จฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ กรมหลวงสุโขทัยธรรม

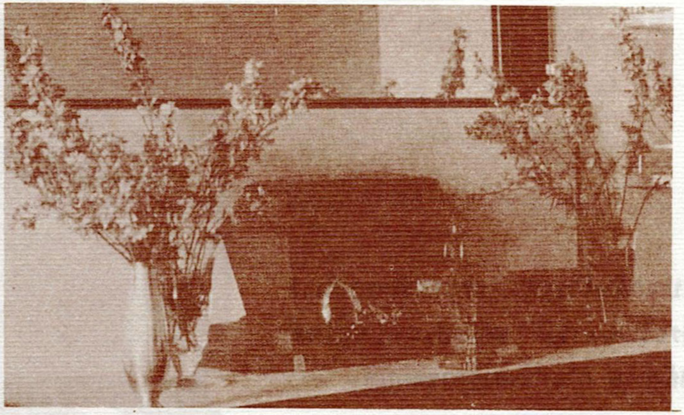
ราชา ขณะที่ประทับอยู่ที่เวอร์จิเนียนั้น ทรงเช่าแฟลตในกรุงลอนดอนไว้อีกแห่งหนึ่ง ณ เลขที่ ๖๑ Eaton House, Upper Grosvenor เพื่อเป็นที่ประทับเมื่อต้องเสด็จไปยังกรุงลอนดอนระหว่างเข้ารับการรักษาพระองค์

เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๘๐ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระอาการประชวรมากขึ้น จึงตัดสินพระทัยย้ายพระตำหนักอีกครั้ง ซึ่งมีขนาดเล็กเหมาะแก่การดูแลรักษาที่มณฑลเคนต์ นามว่า พระตำหนักเวนคอร์ต ในหมู่บ้านบิดเดนเดน ต่อมาได้เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ขึ้นในทวีปยุโรปเมื่อพุทธศักราช ๒๔๘๒ รัฐบาลอังกฤษประกาศสงครามกับประเทศเยอรมัน จึงทรงย้ายไปประทับที่เวอร์จิเนีย นามว่า พระตำหนักคอมพ์ตัน

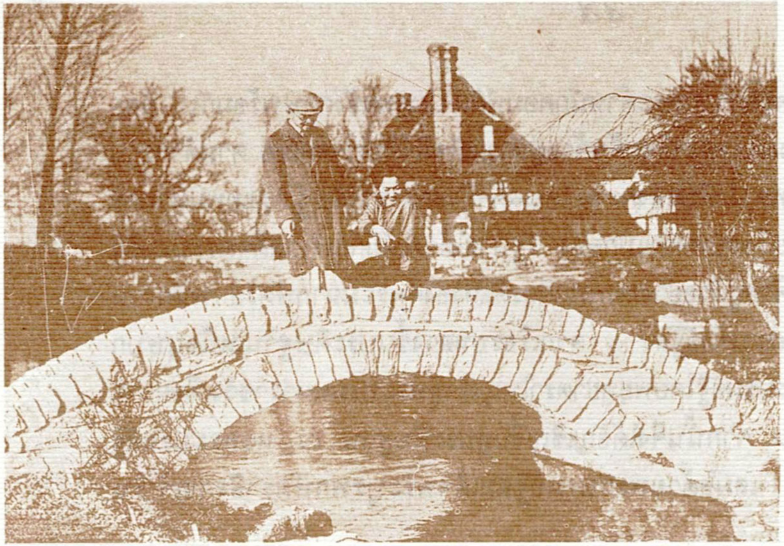
ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๔๘๓ ทรงย้ายที่ประทับเป็นการชั่วคราวอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ปลอดภัยจากสงคราม เนื่องจากสถานการณ์ในประเทศอังกฤษไม่น่าไว้วางใจ โดยเสด็จไปทรงเช่าพระตำหนักอยู่ที่ นอร์ช เดวอน และในปลายปีเดียวกันนี้จึงเสด็จกลับมาประทับอยู่ที่พระตำหนักคอมพ์ตันตามเดิม ในระหว่างนี้พระอาการประชวรของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้กำเริบหนักขึ้นโดยลำดับหลังจากเดือนธันวาคม และในตอนเช้าของวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็เสด็จสวรรคต ด้วยโรคพระหทัยวาย สิริพระชนมายุ ๔๘ พรรษา ต่อมาในวันที่ ๓ มิถุนายน ในปีเดียวกัน ได้มีพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพตามแบบฝรั่ง ณ สุสานโกลเดอร์สกรีน

เมื่อเสร็จสิ้นการถวายพระเพลิงพระบรมศพแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าไพพรรณีพระบรมราชินี ยังคงประทับอยู่ที่ประเทศอังกฤษ จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม

พุทธศักราช ๒๔๙๒ จึงได้เสด็จออกจากพระตำหนักคอมพ์ตัน ประเทศอังกฤษพร้อมกับ อัญเชิญ พระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จนิวัติประเทศไทย ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยเสด็จถึงท่าราชวรดิษฐ์ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม โดยเรือรบหลวงแม่กลอง รัฐบาลได้จัดให้มีการรับเสด็จพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างสมพระเกียรติแห่งองค์พระมหากษัตริย์ พนักงานพระราชพิธีอัญเชิญพระโกศพระบรมอัฐิลง จากเรือรบหลวงขึ้นประดิษฐานเหนือบุษบกราเชนทรรถ แล้วอัญเชิญพระบรมอัฐิโดยพยุหยาตราใหญ่เข้าสู่พระบรมมหาราชวังเพื่อถวายพระราชกุศลทักษิณานุปทาน จากนั้นจึงได้อัญเชิญขึ้นสู่ประดิษฐาน ณ หอพระบรมอัฐิ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เสมอด้วยพระบรมอัฐิสมเด็จพระบูรพกษัตราธิราชเจ้าในพระบรมราชจักรีวงศ์

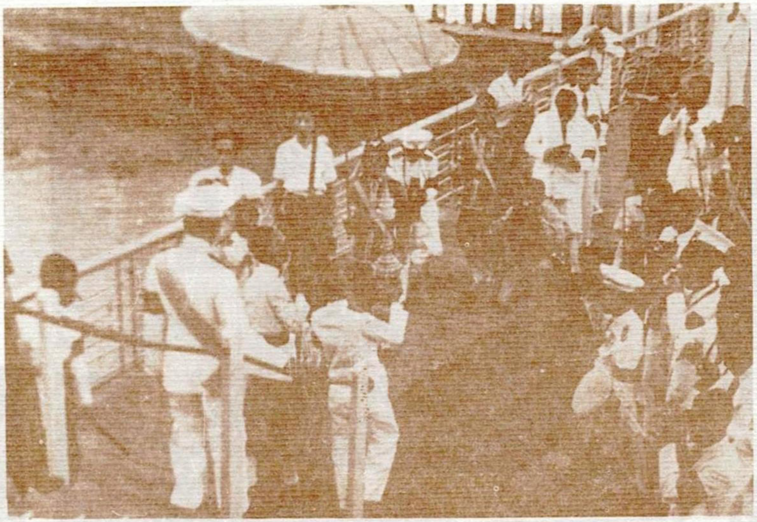


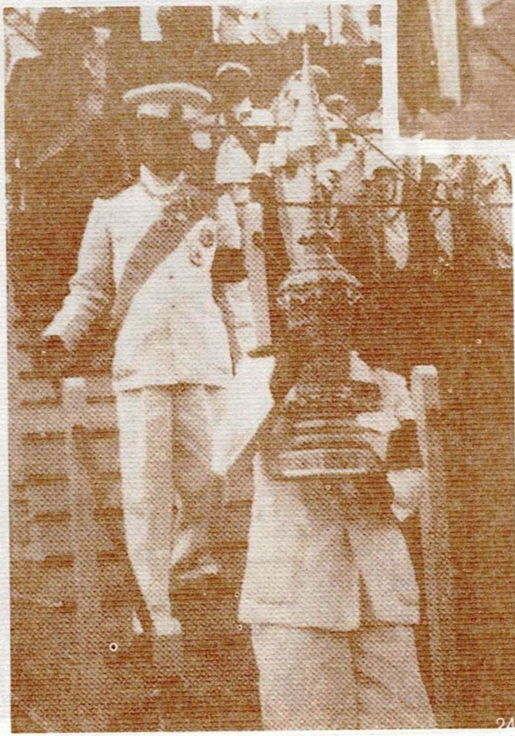
พระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว



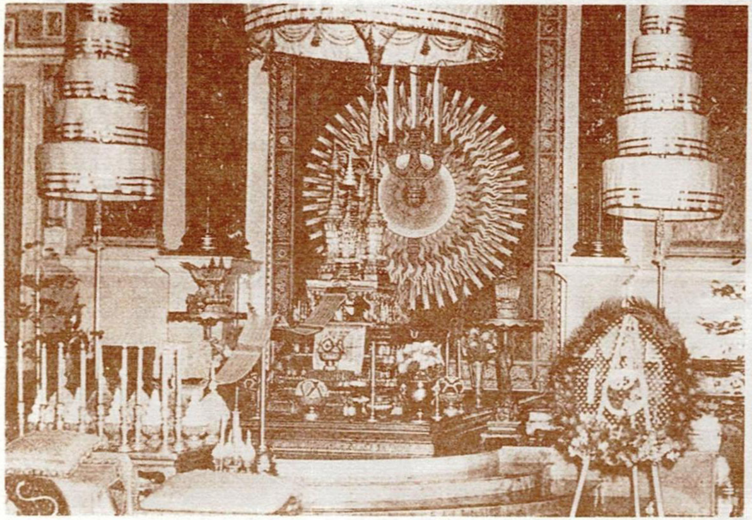


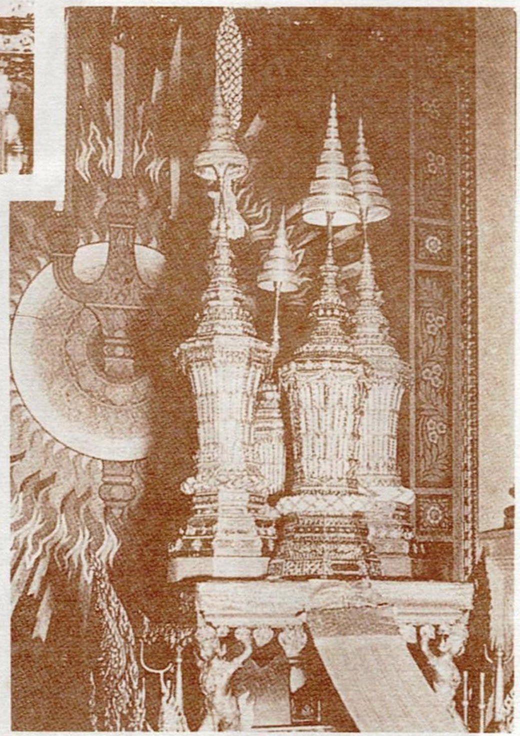
● พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ขณะประทับอยู่ใกล้กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ภายหลังสละราชสมบัติ



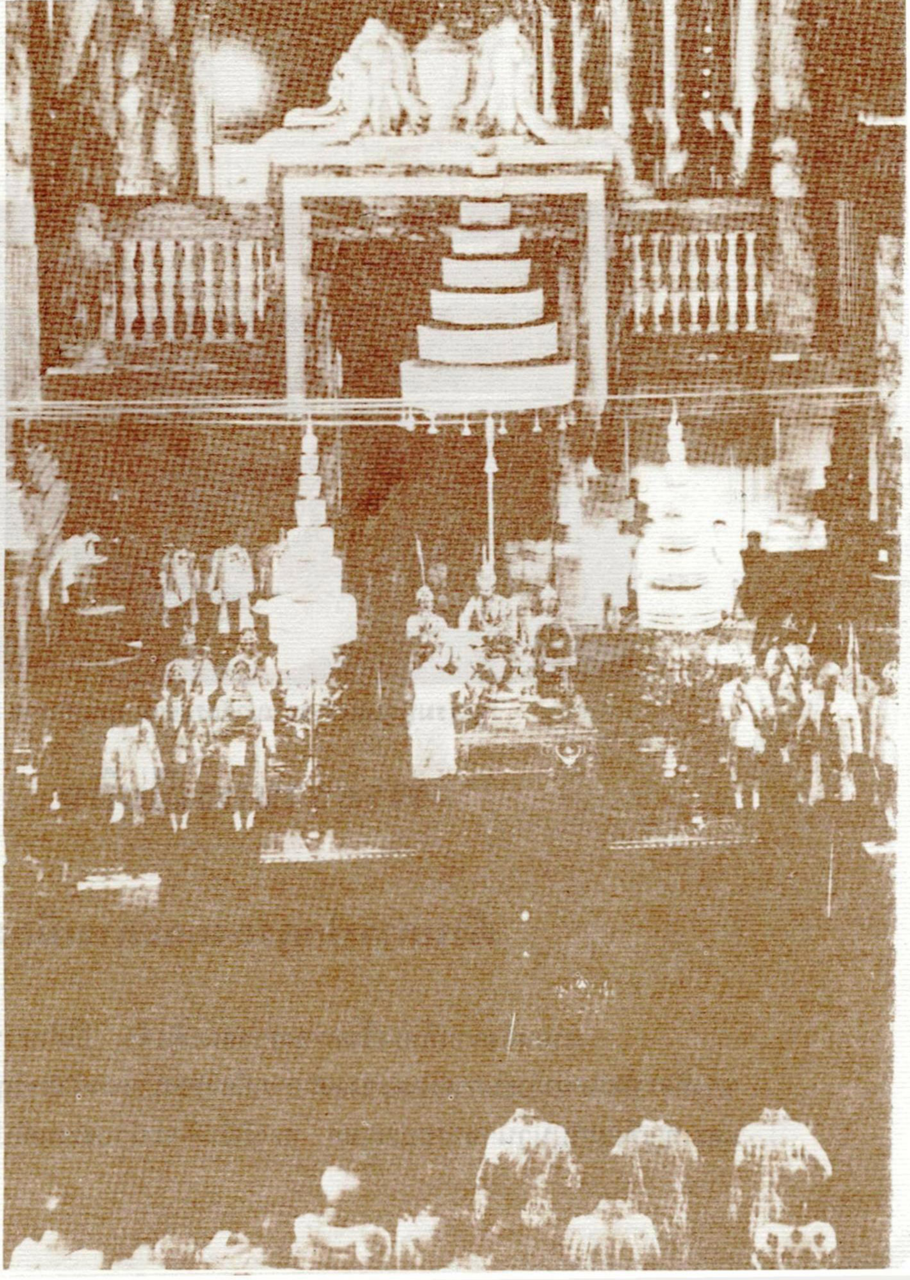


● พระราชพิธีอัญเชิญพระอัฐิ
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒

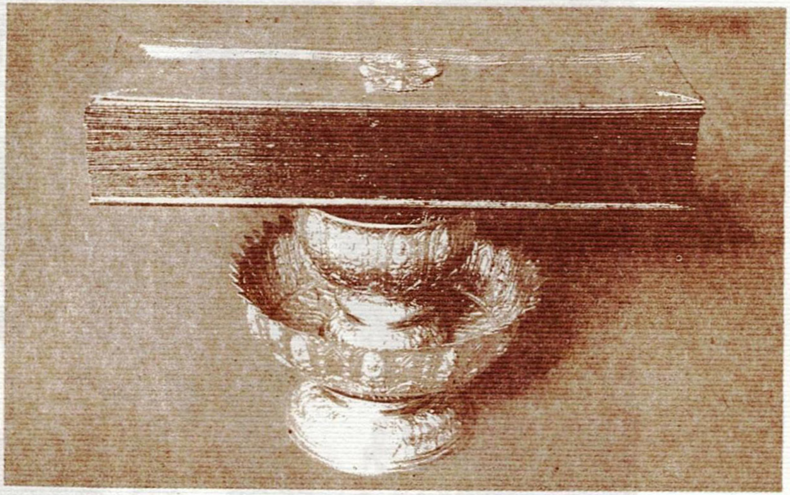




● พระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ประดิษฐ
ณ หอพระบรมอัฐิบนพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท



● พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวร
ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม
เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕



รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕

# พระราชกรณียกิจ

## ด้านการปกครองและการเมือง

ภายหลังจากที่ทรงขึ้นครองราชสมบัติแล้ว ก็ได้ทรงพยายามอย่างยิ่งทุกวิถีทางที่จะพัฒนาระบอบการปกครองและการเมืองของประเทศให้เจริญก้าวหน้ากว่าสมัยก่อน และเท่าเทียมกับนานาอารยประเทศ ทรงริเริ่มที่จะนำประเทศไปสู่ระบอบการปกครอง

แบบประชาธิปไตยอย่างมีแบบแผนด้วยมีพระราชดำริว่าการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์กำลังจะพ้นสมัย

ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อันเป็นระบอบการปกครองดั้งเดิมของไทย มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ พระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจสูงสุด สถาบันที่ทำหน้าที่บริหารการปกครองประกอบด้วย เสนาบดีสมุหพระกลาโหม สมุหนายก และจตุสดมภ์อีก ๔ กรม คือ เวียง วัง คลัง นา กิจการทุกด้านต้องนำขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยครั้นถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเริ่มปรับปรุงการบริหารบ้านเมืองหลายประการ โดยทรงนำวิธีการตามแบบประชาธิปไตยบางประการเข้ามาผนวก ได้แก่ การตราพระราชบัญญัติเคาน์ซิลออฟสเตท (สภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน) และพระราชบัญญัติปรีวีเคาน์ซิล (สภาที่ปรึกษาส่วนพระองค์) ในพุทธศักราช ๒๔๑๗ การปฏิรูปรัฐบาลพุทธศักราช ๒๔๓๕ โดยแบ่งส่วนราชการส่วนกลางออกเป็น ๑๒ กระทรวง การปกครองส่วนภูมิภาคแบ่งออกเป็นมณฑลเทศาภิบาล นอกจากนี้ยังทรง ดำเนินกิจการอื่น ๆ เป็นการปูรากฐานระบอบประชาธิปไตย เช่น การเลิกทาส การวางพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา เป็นต้น

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง "ดุสิตธานี" ขึ้นเพื่อทดลองและฝึกหัดการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ข้าราชการและประชาชน พร้อมกับตราธรรมนูญดุสิตธานี ลักษณะการปกครอง คณะนคราภิบาล ในปีพุทธศักราช ๒๔๖๕ โปรดให้ประกาศจัดการมูลศึกษาของทวยราษฎร พุทธศักราช ๒๔๕๔ ประกาศตั้งโครงการศึกษา พุทธศักราช ๒๔๖๕ และพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๔๖๔ เพื่อเป็นการวางรากฐานการศึกษาให้กับประชาชน

ครั้นถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว การปกครองยังคงเป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ด้วยทรงมีพระราชดำริและแนวทางในการพัฒนาการปกครองและการเมืองดังที่กล่าวมาแล้ว ทรงเริ่มด้วยการพัฒนาการเมืองของประเทศก่อน แนวทางพระราชดำริที่จะพัฒนาการเมืองแบ่งเป็น ๒ แบบคือการพัฒนาการเบื้องบนลงมาสู่เบื้องล่าง หมายถึงการก่อตั้งสถาบันบริหารทางการปกครองและพัฒนาสถาบันที่มีอยู่แล้ว แนวการพัฒนาการเมืองอีกแบบคือ การพัฒนาจากเบื้องล่างขึ้นไปสู่เบื้องบน โดยให้ความรู้และเปิดโอกาสให้ราษฎรได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เช่น ทรงริเริ่มการปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาล (Municipality)

## พระราชกรณียกิจทางการปกครองและการเมืองระหว่าง พ.ศ. ๒๔๖๘ - ๒๔๗๕

### ๑. การพัฒนาแและสร้างสถาบันทางการเมืองการปกครอง

ทรงแต่งตั้ง "อภิรัฐมนตรีสภา" คือ คณะที่ปรึกษาราชการชั้นสูง ประกอบด้วยพระราชวงศ์บางพระองค์ ซึ่งทรงคุณวุฒิและเชี่ยวชาญราชการสาขาต่าง ๆ อภิรัฐมนตรีสภาทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาราชการในพระองค์และราชการแผ่นดินจนถึง พุทธศักราช ๒๔๗๕ หลังจากที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะราษฎร เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน แล้วได้มีประกาศยกเลิกอภิรัฐมนตรีสภา เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

ทรงปรับปรุงสถาบันทางการเมือง ที่สืบทอดมาจากรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๓ สถาบัน คือ รัฐมนตรีสภา เสนาบดีสภา และองคมนตรี สถาบันทั้ง ๓ นี้ ยังมีลักษณะดำเนินงานบางประการซึ่งทำให้ผลที่ได้รับไม่เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างเต็มที่ ฉะนั้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงมีพระราชดำริจะปรับปรุง

สถาบันดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

**รัฐมนตรีสภา** ทำหน้าที่พิจารณาปรึกษากฎหมายต่าง ๆ ตามที่ได้รับพระบรมราชโองการ รัฐมนตรีแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มแรก ได้แก่ เสนาบดี หรือผู้แทน กลุ่มที่ ๒ คือ ผู้ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแต่งตั้ง ในระยะหลังบทบาทของรัฐมนตรีสภาลดความสำคัญลง และได้มีพระราชบัญญัติยกเลิกรัฐมนตรี ในวันที่ ๗ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

**เสนาบดีสภา** เกิดขึ้นจากการประชุมปรึกษาราชการของเสนาบดีเจ้ากระทรวงต่าง ๆ โดยมีพระมหากษัตริย์ประทับทรงเป็นประธาน เพื่อพระราชทานคำแนะนำและพระบรมราชวินิจฉัยในที่สุด บางครั้งหากมีพระราชภาระกิจอื่น ๆ จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสนาบดีผู้ใหญ่ทำหน้าที่เป็นประธานแทนพระองค์ การประชุมไม่มีกำหนดแน่นอนแล้วแต่พระบรมราชโองการ คือ ตามปกติประชุมอาทิตย์ละครั้ง การประชุมบางครั้งไม่ค่อยได้ผลนัก เนื่องจากเสนาบดีบางกระทรวงไม่ค่อยประสานงานและเอื้ออำนวยประโยชน์แก่กันบางครั้งก็ไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น พระมหากษัตริย์จึงต้องทรงทำหน้าที่เป็นผู้เชื่อมงานระหว่างกระทรวงอยู่ตลอดเวลา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงปรับปรุงเสนาบดีสภาใหม่ โดยให้มีระเบียบวาระการประชุม มีการลงมติและรายงานการประชุมทุกครั้ง มีกำหนดวันประชุมที่แน่นอนทุกอาทิตย์ และเปลี่ยนลักษณะจากสภาที่ปรึกษาและสภาบริหารมาเป็นสภาบริหารอย่างเดียว เรื่องที่เสนาบดีเจ้ากระทรวงเสนอจะนำเข้าพิจารณาในที่ ประชุมอภิรัฐมนตรีสภาเสียก่อน แล้วนำเข้าพิจารณาในที่ประชุมเสนาบดีสภา จากนั้นเมื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย มีพระบรมราชวินิจฉัยเป็นที่สุดแล้ว เสนาบดีเจ้าของเรื่องรับไป ดำเนินการได้

**องคมนตรีสภา** พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานเรื่องการปรับปรุงองคมนตรีให้แก่อภิรัฐมนตรีสภาพิจารณา ซึ่งมีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดระเบียบองคมนตรีเพื่อประชุมพิจารณาผ่านร่างพระราชบัญญัติองคมนตรี หลังจากเสนาบดีสภาลงมติเห็นชอบร่างดังกล่าวแล้ว ได้ออกประกาศใช้เป็นกฎหมาย เมื่อวันที่ ๒ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๐ เรียกว่า "พระราชบัญญัติองคมนตรี พุทธศักราช ๒๔๗๐" สาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้ นอกจากจะว่าด้วยการแต่งตั้งและการออกจากองคมนตรีแล้ว ยังได้กำหนดให้มีสภากรรมการองคมนตรีขึ้นเป็นครั้งแรก ประกอบด้วยกรรมการ จำนวน ๔๐ คน สภากรรมการองคมนตรีมีหน้าที่ประชุมพิจารณากฎหมายหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามแต่จะโปรดเกล้าฯ พระราชทาน หรือหากพิจารณาเห็นว่าเรื่องใดมีความสำคัญกี่ยวกับสวัสดิภาพผลประโยชน์ของบ้านเมืองและประชาชน สมควรที่จะประชุมปรึกษาถวายความเห็นและมีกรรมการองคมนตรีไม่ต่ำกว่า ๕ คน ลงนามรับรองแล้ว สภานายกสามารถนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเปิดประชุมได้ สภากรรมการองคมนตรีนี้มีลักษณะการดำเนินการประชุม การลงมติ และหลักการต่าง ๆ คล้ายรัฐสภาในระบอบประชาธิปไตย โดยมีกฎหมายของสภาโดยเฉพาะเป็นหลัก เรียกว่า "ข้อบังคับสภากรรมการองคมนตรี พุทธศักราช ๒๔๗๒" สภากรรมการองคมนตรีเปิดประชุมครั้งแรก ในวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๐ ทำหน้าที่คล้ายสภานิติบัญญัติโดยทั่วไป มีหน้าที่พิจารณาร่างกฎหมายต่าง ๆ ตลอดเวลา ๔ ปี นับตั้งแต่ก่อตั้งสภากรรมการองคมนตรีขึ้นมา ได้มีการประชุมพิจารณากฎหมายต่าง ๆ ที่ส่งเข้าสภาอย่างจริงจัง นับเป็นการสร้างสรรค์สถาบันทางการเมืองได้อย่างสมพระราชประสงค์ หากแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเสียก่อน สภากรรมการองคมนตรีได้ยุบเลิกไป โดยประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติองคมนตรี พุทธศักราช ๒๔๗๐

## ๒. การเตรียมการพระราชทานรัฐธรรมนูญ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชปณิธานอย่างแรงกล้าที่จะเห็นประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในรัชกาลของพระองค์ ได้ทรงพระอุตสาหะให้มีการพัฒนาการเมืองอย่างมีขั้นตอน โดยการสร้างสถาบันทางการเมืองขึ้น ในขณะเดียวกันก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เตรียมการร่างรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดในระบอบการปกครองประชาธิปไตยไปพร้อมกัน แรกทีเดียวมีพระราชดำริว่าจะพระราชทานในวาระที่มีงานพระราชพิธีฉลองกรุงเทพมหานครครบรอบ ๑๕๐ ปีในพุทธศักราช ๒๔๗๕ การเตรียมพระราชทานรัฐธรรมนูญเป็นไปอย่างเปิดเผยดังจะเห็น ได้จากปีพุทธศักราช ๒๔๗๔ ขณะที่เสด็จไปรักษาพระเนตรและเยือนประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พระราชทานสัมภาษณ์แก่หนังสือพิมพ์ว่า ทรงเตรียมการที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศโดยเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นประชาธิปไตย ซึ่งมีหนังสือพิมพ์อเมริกันฉบับหนึ่งได้เขียนภาพการ์ตูนเป็นภาพพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระมหาพิชัยมงกุฎประทับเหนือพระราชอาสน์กำลังพระราชทานม้วนกระดาษอันหมายถึง รัฐธรรมนูญแก่ราษฎรไทยคนหนึ่ง

เมื่อเสด็จกลับจากประเทศสหรัฐอเมริกา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีวิสารวาจา (เทียนเลี้ยง ฮุนตระกูล) ปลัดทูลฉลองกระทรวงการต่างประเทศ ผู้สำเร็จเนติบัณฑิตจากประเทศอังกฤษ และนายเรมอนด์ บี.สตีเวนส์ (Raymond B.Stevens) ที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศ ผู้สำเร็จวิชากฎหมายจากมหาวิทยาลัยฮาวาร์ด (Harvard) เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนรัฐนิวแฮมเชียร์ สังกัดพรรคดีโมแครต ทั้งสองท่านนี้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท และมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

และได้ดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญเสร็จในวันที่ ๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๔ (ปลายปี) ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นร่างภาษาอังกฤษใช้ชื่อว่า "An Outline of Changes in the Form of Goverment" ร่างดังกล่าวได้กำหนดรูปแบบของการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจบริหารและนิติบัญญัติ ตลอดจนการเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรไว้ด้วย พร้อมกันนี้พระยาศรีวิสารวาจาและนายเรมอนด์ บี เสตีเวนส์ ได้ทำบันทึกความเห็นของตนแสดงเหตุผลว่ายังไม่ถึงเวลาสมควรที่จะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ จนกว่าประชาชนจะมีการศึกษาและมีประสบการณ์ในการปกครองตนเองอย่างเพียงพอเสียก่อน

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้ส่งสำเนาร่างรัฐธรรมนูญ ตลอดจนความเห็นของพระยาศรีวิสารวาจาและนายเรมอนด์ บี. สตีเวนส์ ให้แก่อภิรัฐมนตรี ในวันที่ ๑๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๔ เพื่อประชุมพิจารณาในที่ประชุมอภิรัฐมนตรีสภา แต่ไม่ปรากฎหลักฐานว่าได้มีการประชุมพิจารณากันอย่างไรหรือไม่ เข้าใจว่าหากมีการประชุมคงได้รับการคัดค้าน ฉะนั้น จึงไม่มีการพระราชทานรัฐธรรมนูญในพระราชพิธีฉลองครบรอบ ๑๕๐ ปี ในเดือนเมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๕

## ๓. การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองพุทธศักราช และการพระราชทานรัฐธรรมนูญ

ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ ได้มีกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งเรียกตนเองว่า "คณะราษฎร" ประกอบด้วย ทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน เข้าทำการยึดอำนาจ ขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับ ณ พระราชวังไกลกังวล ตำบลหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คณะผู้ก่อการได้จับกุมผู้สำเร็จราชการรักษาพระนคร พระราชวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ เสนาบดีและปลัดทูลฉลองกระทรวงต่าง ๆ ผู้บังคับ

บัญชาทหารและตำรวจ นำตัวมาควบคุม ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม และได้ส่งโทรเลขไปกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ พระราชวังไกลกังวล ให้ทรงทราบเรื่องที่ได้ทำการยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพื่อขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ ขอเชิญเสด็จกลับพระนครมาทรงดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยมีข้อแม้ว่าถ้าทรงปฏิเสธหรือไม่ตอบรับภายใน ๒๔ ชั่วโมง คณะราษฎรจะพิจารณาอัญเชิญเจ้านายพระองค์อื่นขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์แทน พร้อมกันนี้ได้สั่งให้ นาวาตรี หลวงศุภชลาศัย ร.น. (บุง ศุภชลาศัย) นำเรือรบหลวงสุโขทัยไปรับเสด็จกลับพระนครด้วย พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์จะป้องกันมิให้มีการปะทะกันระหว่างฝ่ายที่ยังจงรักภักดีและคณะราษฎร จึงทรงยอมรับที่จะดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ และได้เสด็จพระราชดำเนินกลับกรุงเทพฯ โดยรถไฟพระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชบริพารที่ตามเสด็จถึงกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕

ต่อมาคณะราษฎรได้นำร่างพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินชั่วคราว ซึ่งหลวงประดิษฐ์มนูธรรมและกรรมการคณะราษฎรบางคน ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย จากนั้นได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศในวันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ พันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา หัวหน้าผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร ได้ประกาศแต่งตั้งผู้แทนราษฎรชุดแรกขึ้น จำนวน ๗๐ คน โดยคัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิในคณะราษฎรและคณะอื่น ๆ และได้มอบอำนาจการปกครองแผ่นดินให้แก่สภาผู้แทนราษฎรซึ่งเปิดประชุมครั้งแรก ในวันที่ ๒๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕

จากการประชุมสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ ๒๘ มิถุนายน นั้น ได้มีการแต่งตั้งคณะรัฐบาลชั่วคราวขึ้น โดยมีพระยามโนปกรณ์นิติธาดาเป็นประธานคณะกรรมการราษฎร

หรือนายกรัฐมนตรี และมีรัฐมนตรีอีก ๑๕ นาย ทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน สภาผู้แทนได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรขึ้นใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศ ร่างรัฐธรรมนูญได้ถูกนำเสนอต่อสภา ในวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๔๗๕ สภาผู้แทนราษฎรได้ประชุมพิจารณาหลายครั้ง และลงมติรับรองให้ใช้ได้เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ในปีเดียวกัน

วันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ได้มีพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ซึ่งใช้เป็นที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร โดยจัดเป็นพระราชพิธีใหญ่ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จออกท่ามกลางมหาสมาคม ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม พระยามโนปกรณ์นิติธาดาได้นำรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายให้ทรงลงพระปรมาภิไธย แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่เจ้าพระยาพิชัยญาติ ประธานสภาผู้แทน นับเป็นการพระราชทานพระราชอำนาจแก่ปวงชนชาวไทยโดยสมบูรณ์ โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ

## พระราชกรณียกิจด้านอื่น ๆ

ตลอดรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งนับเวลาที่อยู่ในสิริราชสมบัติ ๙ ปี ๓ เดือน ๔ วัน ได้ประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก อันเนื่องมาจากสงครามโลกครั้งที่ ๑ จึงทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องตัดทอนรายจ่ายของประเทศลงไป เช่น จำเป็นต้องพิจารณาตัดทอนรายจ่ายฝ่ายทหาร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมกิจการกระทรวงทหารเรือเข้ากับกระทรวงกลาโหม เรียกว่า กระทรวงกลาโหมและทหารเรือ เพื่อเป็นการประหยัดรายจ่ายของแผ่นดิน และโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งสภาการคลังขึ้น เพื่อแก้ไข

ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำของประเทศ

## ด้านการศึกษา

ทรงสนับสนุนทางด้านการศึกษาให้มีการขยายตัวมากขึ้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศขยายอาณาเขตใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาออกไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อให้ราษฎรทั่วประเทศได้รับการศึกษาโดยทั่วถึง ทรงปรับปรุงจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้เป็นสถาบันการศึกษาขั้นอุดมศึกษาโดยสมบูรณ์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ขยายหลักสูตรการศึกษาถึงขั้นปริญญาตามที่ปฏิบัติกันในอารยประเทศและเสด็จไปในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๓ และครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๔ นอกจากนั้นโปรดเกล้าฯ ให้วางระเบียบหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษาต่อต่างประเทศ

- ตั้งราชบัณฑิตยสภา พุทธศักราช ๒๔๖๙ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งราชบัณฑิตยสภาขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการศึกษาด้านวิจิตรศิลป ด้านวรรณคดี และโบราณคดีให้แพร่หลาย เป็นการรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทยให้คงอยู่ต่อไป
- ตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เป็นที่รวบรวมเก็บรักษาโบราณและศิลปวัตถุต่าง ๆ เพื่อจะให้เป็นประโยชน์แก่มหาชนในการศึกษาหาความรู้และให้เป็นเกียรติยศแก่บ้านเมือง และทรงเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๙๖

## ด้านการศาสนา

ในปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต เป็นแม่กองบูรณะปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามในวาระแห่งงานฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๑๕๐ ปี

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มิได้ทรงสร้างวัดประจำรัชกาล แต่ได้ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์พระอารามต่าง ๆ เช่น วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม พระอารามประจำรัชกาลพระบรมราชชนก โปรดเกล้าฯ ให้เขียนภาพบนผนังเหนือประตูด้านหน้าของวัดสุวรรณดาราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และให้จัดสร้างพระอุโบสถบนลานพระปฐมเจดีย์ขึ้นใหม่แทนของเดิม ซึ่งทรุดโทรมยากแก่การปฏิสังขรณ์

## ด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เสด็จพระราชดำเนินต่างประเทศครั้งแรกเพื่อเจริญพระราชไมตรีระหว่างประเทศในปีพุทธศักราช ๒๔๗๒ คือเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศสิงคโปร์ ชวา และบาหลี ระหว่างวันที่ ๒๕ กรกฎาคม - ๑๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๒

ในการเสด็จพระราชดำเนินต่างประเทศครั้งที่ ๒ พุทธศักราช ๒๔๗๓ คือเสด็จประพาสอินโดจีน ประกอบด้วย เวียดนาม และกัมพูชา ระหว่างวันที่ ๖ เมษายน - ๘ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๗๓

การเสด็จพระราชดำเนินต่างประเทศครั้งที่ ๓ ในปีพุทธศักราช ๒๔๗๔ คือเสด็จประพาสบางส่วนของอินโดจีน เซี่ยงไฮ้ ฮ่องกง ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และแคนาดา

ระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๓ (ปลายปี) - ๑๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๔ การเสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้เป็นเวลาหลายเดือน เนื่องจากทรงรับการผ่าตัดพระเนตรข้างซ้าย ซึ่งประชวรเป็นต้อด้วย ขณะเมื่อประพาสญี่ปุ่นได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระจักรพรรดิ ณ นครโตเกียว และได้พระราชทานพระพุทธรูปทองคำและพระเขี้ยวแก้วไว้ ณ วัดพระพุทธศาสนา ณ เมือง นาโกยาด้วย ขณะที่ประทับอยู่ในสหรัฐอเมริกา ผู้แทนมหาวิทยาลัย ๗ แห่ง กรมศึกษาธิการของสหรัฐอเมริกา และสภาการศึกษาอเมริกัน ได้เทิดพระเกียรติในฐานะที่ทรงพระปรีชาทางกฎหมาย คือทูลเกล้าฯ ถวายปริญญานิติศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๔ ทรงรับการผ่าตัดพระเนตร ในวันที่ ๕ มิถุนายน และในการเสด็จประพาสสถานที่ต่าง ๆ ในอเมริกา และแคนาดา ทรงได้รับการต้อนรับอย่างสมพระเกียรติจากประธานาธิบดีและประชาชนของทั้ง ๒ ประเทศ

พุทธศักราช ๒๔๗๖ เสด็จพระราชดำเนินต่างประเทศเป็นครั้งที่ ๔ พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี คือการเสด็จพระราชดำเนินสหรัฐอเมริกาและบางประเทศในยุโรป เช่น อิตาลี ฝรั่งเศส และเดนมาร์ก นอกจากเจริญพระราชไมตรีระหว่างประเทศแล้ว ได้ทรงรับการรักษาพระเนตรข้างขวาซึ่งประชวรไปพร้อมกัน ณ ประเทศอังกฤษ ขณะที่ประทับอยู่ที่ประเทศอังกฤษนั้นได้ทรงติดต่อกับรัฐบาลเกี่ยวกับการปกครองประเทศด้วยทรงเห็นว่าไม่ต้องตามระบอบประชาธิปไตย ในที่สุดได้ทรงประกาศสละราชสมบัติ ในวันที่ ๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗ และประทับอยู่ ณ ประเทศอังกฤษ จนเสด็จสวรรคตในปีพุทธศักราช ๒๔๘๔

## งานฉลองพระนครครบรอบ ๑๕๐ ปี

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณโปรดเกล้าฯ ให้สร้างสะพานพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปฐมบรมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีและสะพานปฐมบรมราชานุสรณ์เนื่องในโอกาสฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ครบรอบ ๑๕๐ ปี

วันที่ ๔ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหาราช ณ บริเวณท้องสนามหลวง

วันที่ ๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เสด็จพระราชดำเนินในพระราชพิธีฉลองพระอารามวัดพระศรีรัตนศาสดารามซึ่งทรงโปรด ฯ ให้บูรณะปฏิสังขรณ์

วันที่ ๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เสด็จพระราชดำเนินโดยขบวนพยุหยาตราทางสถลมารค ซึ่งเป็นวันระลึกมหาจักรี

วันที่ ๗ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เสด็จพระราชดำเนินในพิธีเปิดสะพานปฐมบรมราชานุสรณ์

## การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรท้องถิ่นต่าง ๆ และทอดพระเนตรชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เพื่อประกอบพระบรมราชวินิจฉัยในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ราษฎร

ในปีพุทธศักราช ๒๔๖๙ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมพสกนิกรหัวเมืองฝ่ายเหนือ คือ พิษณุโลก แพร่ ลำปาง เชียงใหม่ และเชียงราย

ในปีพุทธศักราช ๒๓๗๑ เสด็จพระราชดำเนินทางภาคใต้ คือ พัทลุง ตรัง ระนอง ภูเก็ต พังงา

ในปีพุทธศักราช ๒๔๗๒ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมประชาชนที่ปัตตานี



● สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๗

# พระราชประวัติ
# สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี
# พระบรมราชินี

✵✵✵✵✵✵✵✵✵✵

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ พระนามเดิมว่า หม่อมเจ้าหญิงรำไพพรรณี สวัสดิวัตน์ ประสูติเมื่อวันอังคารที่ ๒๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๔๗ เป็นพระธิดาองค์ใหญ่ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมสวัสดิวัตนวิศิษฎ์ กับพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภาพรรณี

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัตน์วิศิษฎ์ พระนามเดิม พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเจ้าจอมมารดาเปี่ยม ในสกุลสุจริตกุล ซึ่งต่อมาสถาปนาเป็นเจ้าจอมมารดาในรัชกาลที่ ๕ และเป็นสมเด็จพระปิยมาวดีศรีพัชรินทมาตาในรัชกาลที่ ๖ ส่วนพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระเจ้าอาภาพรรณี พระนามเดิม หม่อมเจ้าหญิงอาภาพรรณี เป็นหม่อมเจ้าองค์ใหญ่ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร ( พระองค์เจ้าชายคัดนางยุคล) พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นอธิบดีศาลรับส่งชำระความฎีกา ทรงเป็นข้าหลวงต่างพระองค์ประจำมณฑลอีสาน และทรงเป็นเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ทรงเป็นต้นราชสกุลคัดนางค หม่อมเจ้าหญิงอาภาพรรณี นั้นได้เคยอยู่ในพระราชสำนักสมเด็จพระศรี



● พระนางเจ้ารำไพพรรณี
พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๗
ขณะยังทรงพระเยาว์

พัชรินทราบรมราชินีนาถ ปฏิบัติราชการสนองพระเดชพระคุณเป็นที่ทรงพระเมตตากรุณามาแต่ก่อน และทรงมีอัธยาศัยอันดี มีมรรยาทสุภาพ สมเป็นกัลยาณี พระบาทสเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงสถาปนาเป็นพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภาพรรณี

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ แต่เมื่อยังทรงเป็นหม่อมเจ้าหญิงนั้น ทรงอยู่ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ตั้งแต่พระชนมายุได้ ๒ พรรษา เรียกกันในเวลานั้นว่า ท่านหญิงนา ทรงรับการศึกษาเบื้องต้นในพระบรมมหาราชวังและพระราชวังพญาไท จนพระชนมายุได้ ๗ พรรษา จึงได้เสด็จเข้ารับการศึกษาที่โรงเรียนราชินี ขณะเดียวกันได้ทรงศึกษาภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศสจากพระอาจารย์ชาวต่างประเทศ เมื่อพระชนมายุได้ ๑๕ พรรษา ทรงอภิเษกสมรสกับ พันโท สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ กรมขุนสุโขทัยธรรมราชา ผู้บังคับการโรงเรียนนายร้อยพระปฐม โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบรมเชษฐาทรงไปสู่ขอให้และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการอภิเษกสมรส ณ พระที่นั่งวโรภาสพิมาน พระราชวังบางปะอิน เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๖๑

เมื่อสมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชาเสด็จไปทรงศึกษาเพิ่มเติม ณ ประเทศฝรั่งเศส พระราชชายาก็ได้เสด็จตามไปด้วย และทรงใช้เวลาว่างศึกษาภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสโดยสะดวก จนกระทั่งสมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงสุโขทัยธรรมราชาเสด็จเถลิงถวัลราชสมบัติเป็นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ จึงเฉลิมพระนามหม่อมเจ้าหญิงรำไพพรรณี พระวรราชชายาเป็นสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ทรงดำรงฐานันดรศักดิ์ เป็นสมเด็จพระบรม

ราชินีในรัชกาลที่ ๗ ซึ่งเป็นรัชกาลที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้ศึกษาให้เข้าใจในประชาธิปไตยนั้นว่าเป็นอย่างไร การเปลี่ยนแปลงย่อมกระทบกระเทือนถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีเป็นอย่างยิ่ง แม้ทรงประสบทุกข์ก็ข่มพระราชหฤทัย ทรงอดกลั้นด้วยพระขันติธรรมทรงแก้ไขสถานการณ์ด้วยพระปัญญาปรีชาสามารถไม่ให้เสียเลือดเนื้อในครั้งเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้นยังความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นภายในประเทศและประชาชน ภายหลังพระราชประสงค์ที่ได้ทรงพระราชทานธรรมนูญ ก็ไม่ได้เป็นไปตามพระราชประสงค์นั้น และเมื่อเสด็จไปประทับอยู่ที่ประเทศอังกฤษเพื่อทรงรักษาพระเนตร เหตุการณ์ในประเทศไทยประชาธิปไตยก็แปรผันไปดังพระราชปรารภในพระราชหัตถเลขาที่ทรงสละราชสมบัติ เหตุการณ์ทั้งมวลสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ก็ได้เสด็จติดตามไปในที่ทุกสถาน ทรงร่วมทุกข์ร่วมสุข มาโดยตลอด ถ้าสามัญชนเขาเรียกว่าคู่ทุกข์คู่ยาก จนวาระสุดท้ายทรงอัญเชิญพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ กลับสู่ประเทศไทย เป็นที่เศร้าสลดใจของปวงชนชาวไทยเป็นที่ยิ่ง สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีทรงต่อสู้กับห่วงแห่งความทุกข์ทรงรักษาพระองค์มาได้จนพระชนม์พรรษาจะครบ ๘๐ พรรษา และได้ปฏิบัติพระองค์ให้ประโยชน์แก่ประชาชนพลเมือง โดยเฉพาะในจังหวัดปราจีนบุรี ทรงอุปถัมภ์โรงพยาบาลเล็กให้เป็นโรงพยาบาลใหญ่เป็นที่อบรมแพทย์ที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไป และทรงแนะนำอาชีพของชาวจังหวัดจันทบุรีบางประการ เช่น การปรับปรุงการทอเสื่อจันทบุรี ดัดแปลงเป็นกระเป๋าถือมีลวดลายเป็นต้น การที่สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ทรงเผชิญความทุกข์ต่าง ๆ แต่พยายามรักษาพระองค์มาได้โดยตลอดด้วยอำนาจคุณธรรม คือพระปัญญา

สามารถทรงบรรเทาทุกข์ที่เกิดขึ้นให้สงบลงด้วยทรงมีพระปรีชาสามารถและมีความจริงในพระราชหฤทัย ทรงมีศีลาจารวัตรสงบเสงี่ยมน่าเลื่อมใส น่าเคารพสรรเสริญในพระบารมีธรรมยิ่งนัก

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ เสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗ ด้วยพระหทัยวายโดยอาการสงบ ณ พระตำหนักวังศุโขทัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้การประดิษฐานพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ เป็นไปอย่างงดงามสมพระเกียรติทุกประการ และมีพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรมประจำทั้งกลางวันและกลางคืน รับพระราชทานฉันเช้าวันละ ๘ รูป เพลวันละ ๘ รูป กำหนด ๑๐๐ วัน นับตั้งแต่วันที่ ๒๓ พฤษภาคม เป็นต้นไป นอกจากนี้เมื่อวันเสด็จสวรรคตครบรอบ ๗ วัน ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานถวายพระบรมศพตามโบราณราชประเพณีด้วย พร้อมกันนี้ทางสำนักนายกรัฐมนตรีได้ออกประกาศเชิญชวนให้ประชาชนเข้ากราบสักการะพระบรมศพ ซึ่งปรากฏว่าได้มีประชาชนเข้าถวายบังคมพระบรมศพเป็นจำนวนมาก

พระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ ประดิษฐาน ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง จนกระทั่งถึงพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ ณ พระเมรุมาศท้องสนามหลวง เมื่อวันที่ ๙ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๘

# พระบรมราชานุสาวรีย์

## พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

✳✳✳✳✳✳✳✳✳✳✳

เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามแก่ประชาชนชาวไทย อันถือเป็นเหตุการณ์ที่มีความสำคัญยิ่งเหตุการณ์หนึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของประเทศ ที่พระมหากษัตริย์ทรงสละพระราชอำนาจอันล้นพ้นของพระองค์ให้แก่ประชาชนชาวไทย นำประเทศเข้าสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย ทำให้ประเทศเจริญก้าวหน้าในด้านการปกครองทัดเทียมนานาอารยประเทศ หลังจากประเทศไทยได้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแล้ว บรรดาสมาชิกรัฐสภาและรัฐบาลในแต่ละสมัยต่างรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น จึงได้มีการเรียกร้องให้มีการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่ปี พุทธศักราช ๒๕๑๒ ในสมัยของ พันเอกนายวรการ บัญชา ประธานรัฐสภา แล้วเสร็จในปีพุทธศักราช๒๕๒๓ มีพลอากาศเอกหะริน หงสกุล เป็นประธานรัฐสภา โดยมีนายสาโรช จารักษ์ ประติมากร กองหัตถศิลป์ เป็นผู้ออกแบบ นายสนั่น ศิลากรณ์ เป็นพระบรมรูป นายประเทือง ธรรมรักษ์ เป็นผู้ปั้นพระที่นั่งพุดตานกาญจนสิงหาสน์ กรมศิลปากรเป็นผู้ควบคุมการปั้น

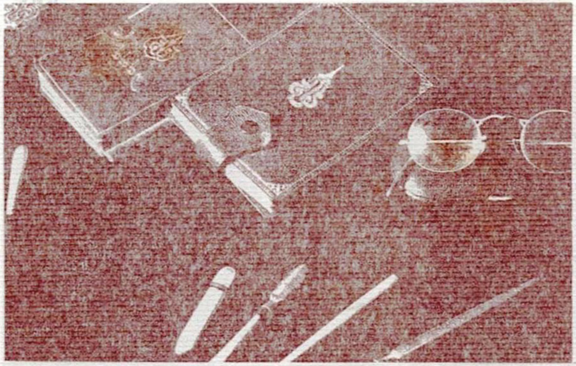
เมื่อการปั้นพระบรมรูปแล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเททองหล่อพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภาในวันเสาร์ที่ ๗ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๒ และได้เสด็จพระราชดำเนิน มาทรงเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๓

# พิพิธภัณฑ์
# พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

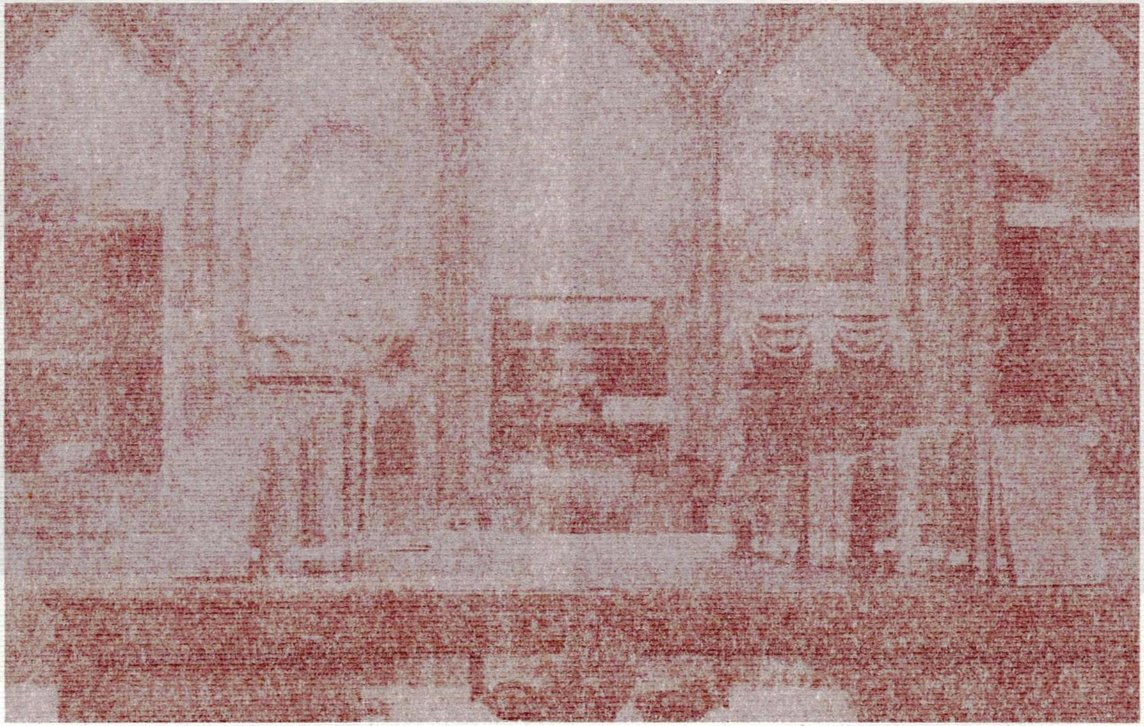
พิพิธภัฑณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งอยู่ ณ ห้องใต้ฐานพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งอยู่บริเวณด้านหน้าอาคารสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

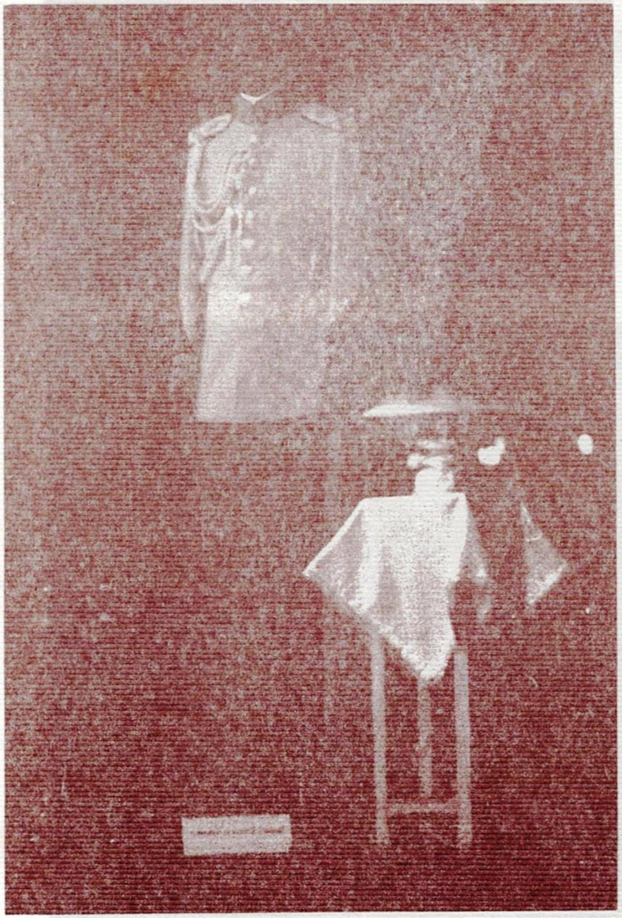
ความเป็นมาของพิพิภัณฑ์ฯ แห่งนี้สืบเนื่องมาจากการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ฯ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๒๒ ในการนี้ อดีตประธานรัฐสภา (พลอากาศเอก หะริน หงสกุล) ได้มีดำริว่าสมควรจะใช้ห้องใต้ฐานพระบรมราชานุสาวรีย์จัดสร้างเป็นพิพิธภัณฑ์อันเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นั้นเพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้น้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน ดังนั้นจึงได้ดำเนินการขอพระราชทานสิ่งของส่วนพระองค์ซึ่งได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ พระราชทานสิ่งของมาจัดแสดงจากวังศุโขทัย จำนวนหลายรายการ เช่น ฉลองพระองค์ทรงพระมาลา ฉลองพระบาท ชุดเครื่องเสวย ทรงพระอักษร โต๊ะทรงพระอักษร ฉลองพระเนตร ไฟแช็ค ฯลฯ

นอกจากสิ่งของส่วนพระองค์ ยังมีเอกสารที่ทรงคุณค่าต่อการศึกษาค้นคว้า

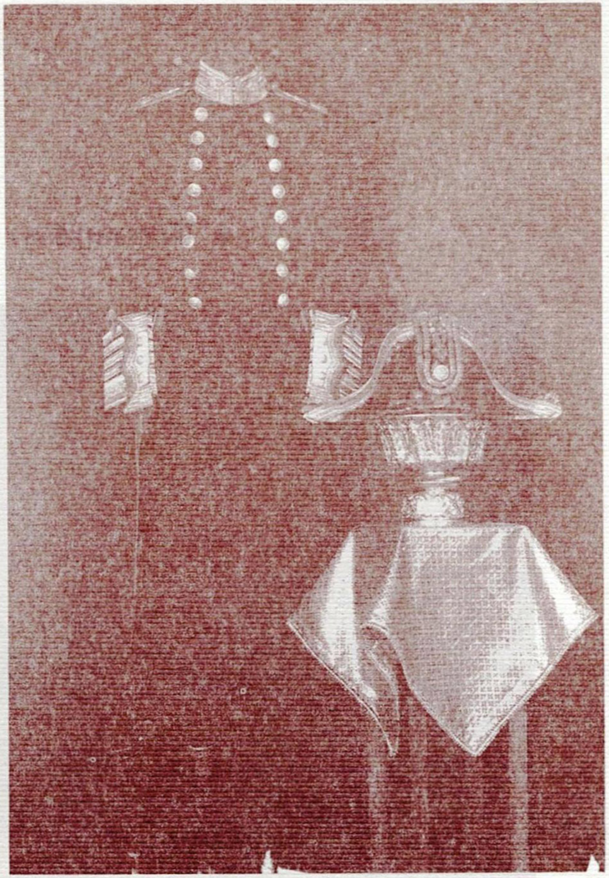


● โต๊ะทรงพระอักษร

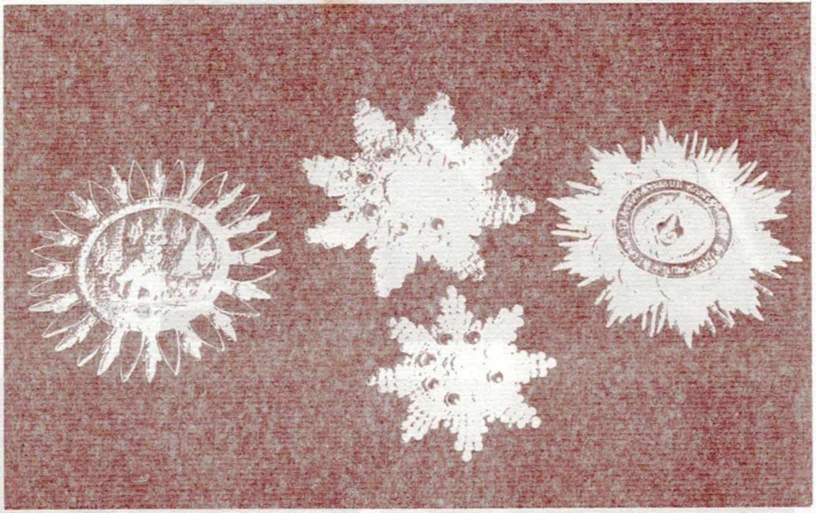


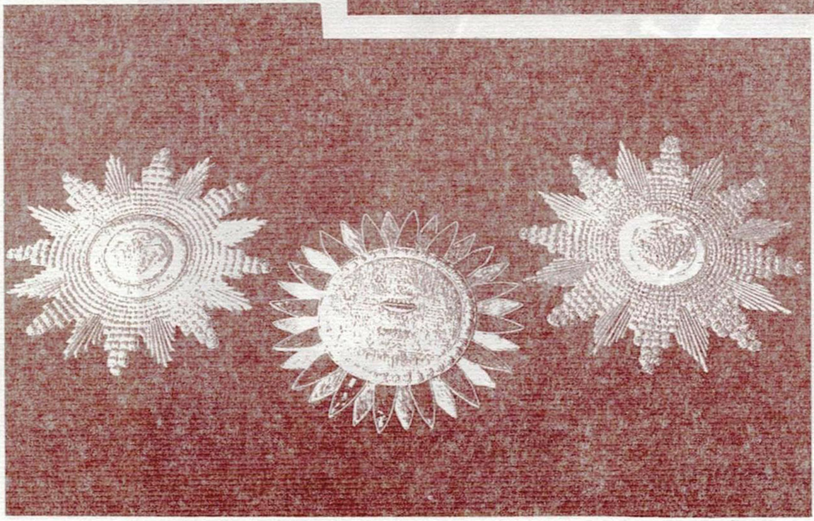


● ฉลองพระองค์ชุดทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์

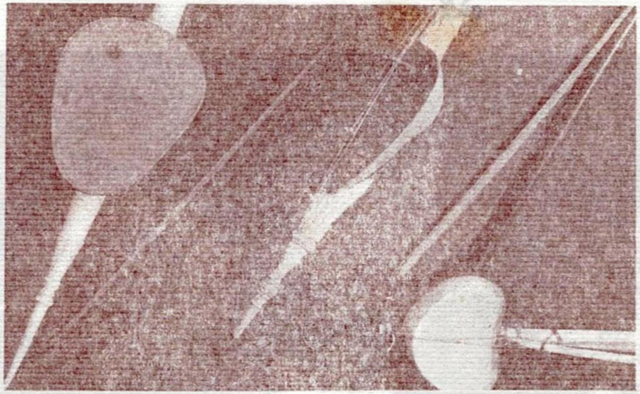


● ฉลองพระองค์ชุดเต็มยศทหารเรือไทย

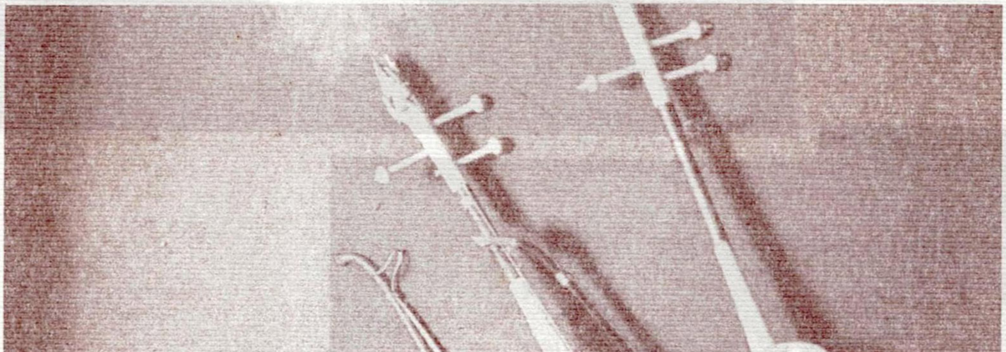


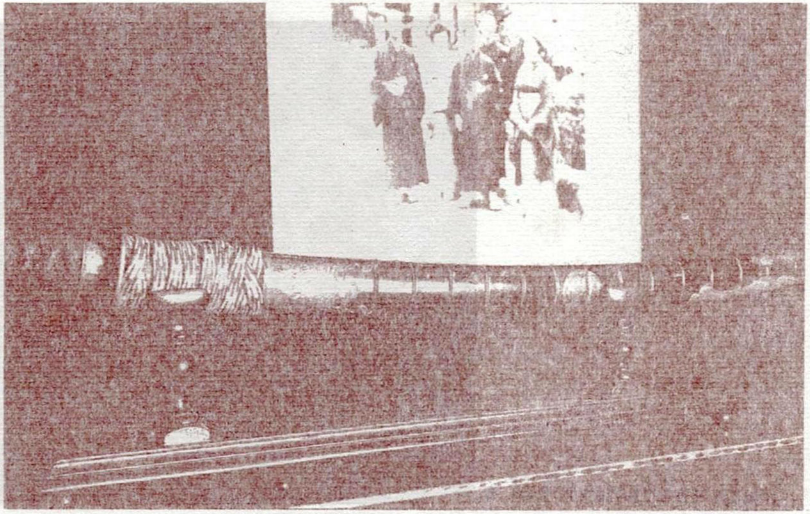


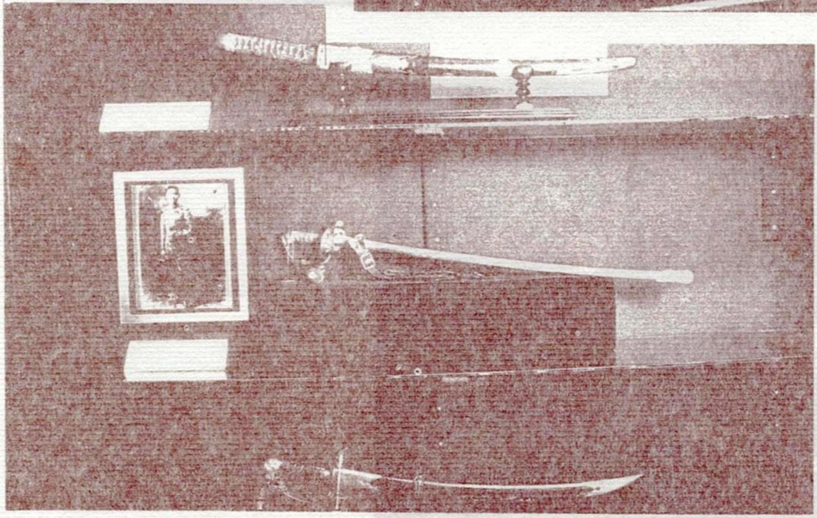
● เครื่องอิสริยาภรณ์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว



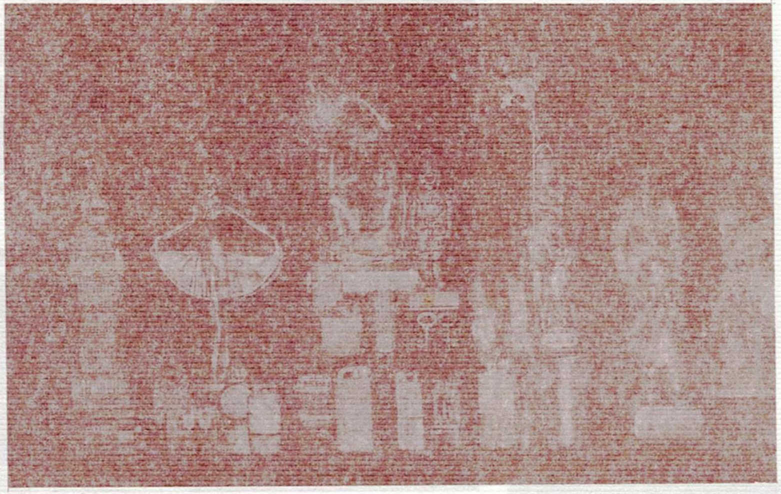
● ซอสามสาย และซออู้ เครื่องสังคีตประจำพระองค์



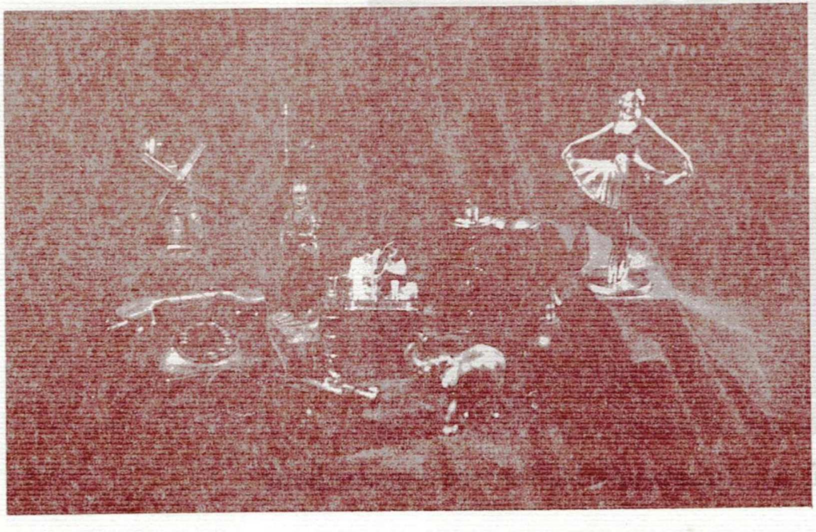


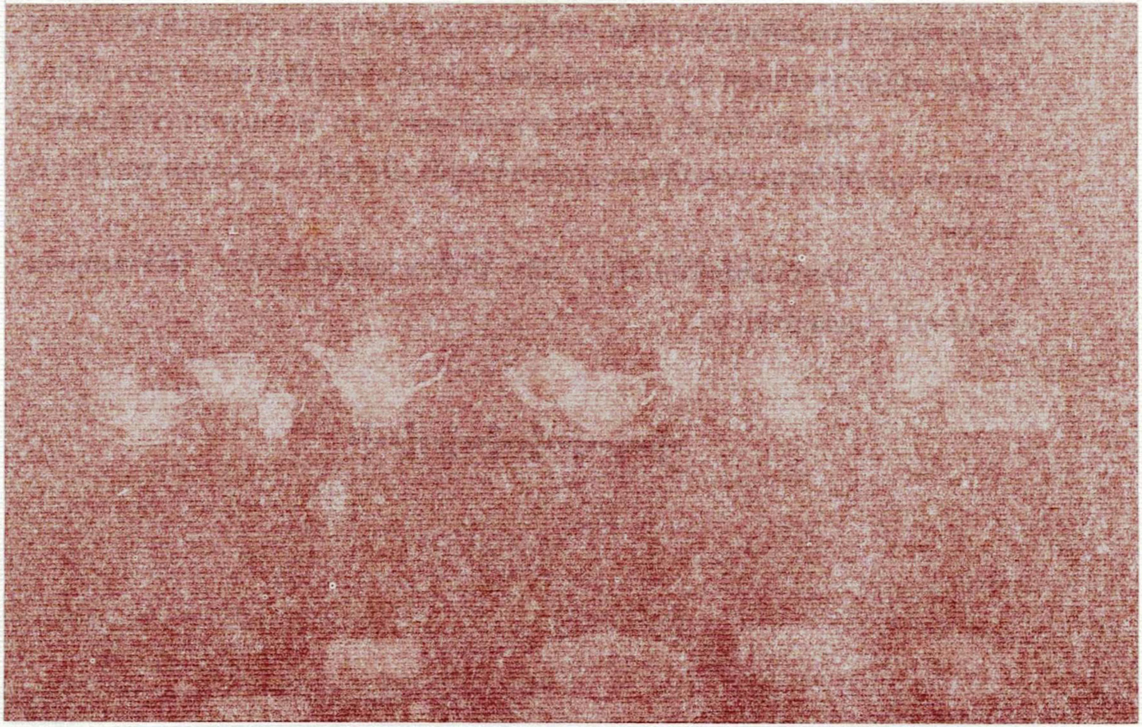


● พระแสงกระบี่ และพระแสงดาบที่ทรงได้รับการถวายจากต่างประเทศ



ไฟแช็ก ของใช้ส่วนพระองค์ ●



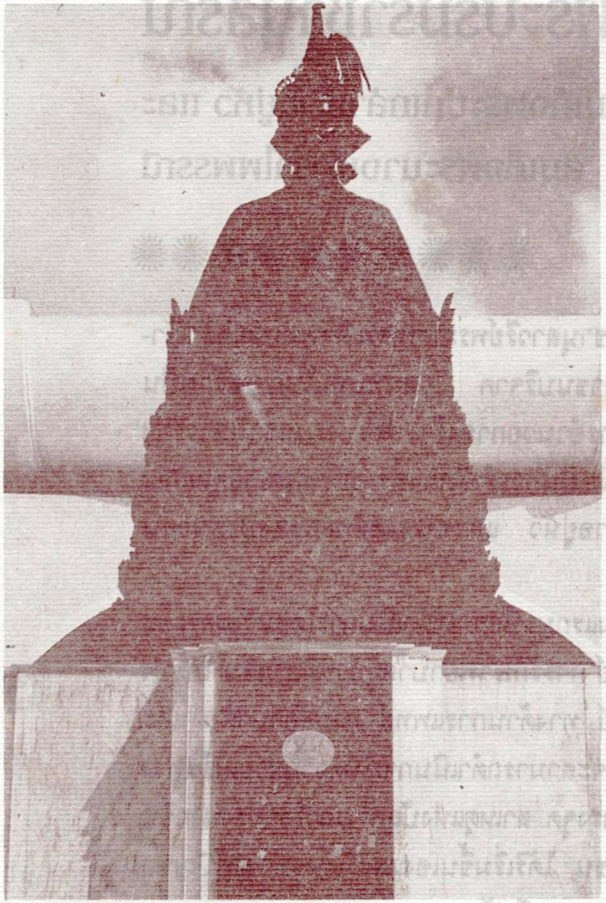
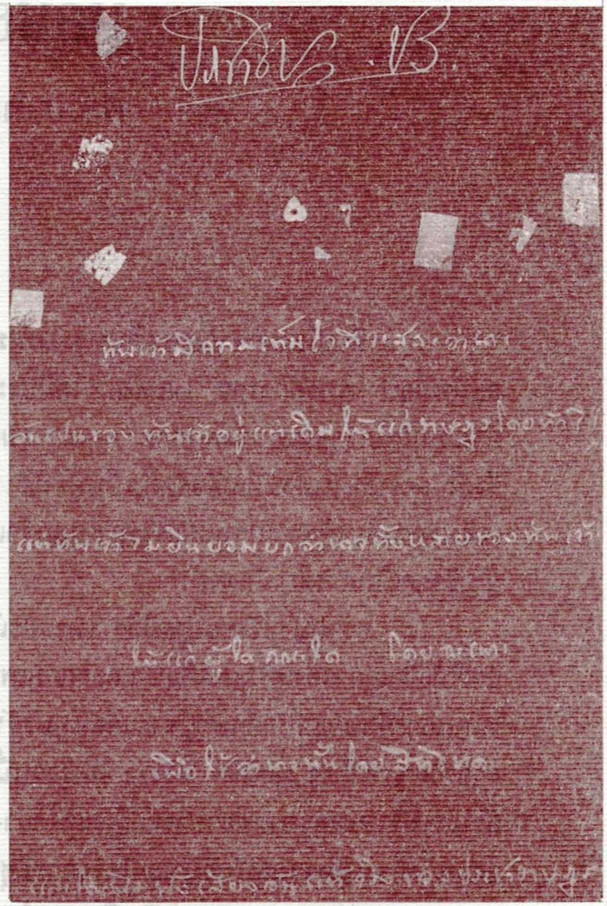


● ชุดเสวยพระสุธารสชา แก้วน้ำและแก้วเหล้า

ทางด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจัดแสดงไว้ด้วย เช่น ลายพระราชหัตถเลขาทรงสละราชสมบัติของรัชกาลที่ ๗ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ฉบับถาวรฉบับแรก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธย

พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ เปิดให้ประชาชนเข้าชมครั้งแรก ในงานพระราชพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๓

ปัจจุบันได้เปิดให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป ได้เข้าชมทุกวันจันทร์-ศุกร์ ในเวลาราชการ

● อนุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ประดิษฐาน ณ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

# มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์

## พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

สืบเนื่องมาจากการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อปี พุทธศักราช ๒๕๒๓ ได้มีประชาชนบริจาค สมทบทุนในการสร้างเป็นจำนวนเกินกว่าจำนวนที่ต้องการ คณะกรรมการอำนวยการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ฯ จึงเห็นควรนำเงินส่วนที่เหลือจัดตั้งเป็นมูลนิธิ เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณและเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสนองศรัทธาของประชาชนผู้ บริจาคเป็นการสืบเนื่องต่อไป

ความมุ่งหวังของมูลนิธิฯ ในระยะเริ่มแรกมูลนิธิฯ ได้ดำเนินการโดยหวังผลระยะยาวให้เกิดแก่การส่งเสริมการศึกษา และการแพทย์ การรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่ยากจน โดยมุ่งให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ทางด้านการแพทย์ การพยาบาล และสาขาวิชาการอื่นๆ มูลนิธิฯ หวังว่า ในเร็ววันนี้ จะสามารถดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางด้านการศึกษาและการพยาบาลแก่ผู้ยากไร้อย่างตรงจุด สาเหตุแห่งปัญหาและโดยตรงมากขึ้น และหวังที่จะให้ความสนับสนุนแก่โครงการที่ชุมชน ได้ริเริ่มขึ้นเองและมีแนวทางแก้ปัญหาของตนเอง แต่ยังขาดแคลนทุนทรัพยในการดำเนินการ อีกด้วย

# โครงการให้ทุนการศึกษาแก่
# นิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยและวิทยาลัยพยาบาล

๑. มูลนิธิฯ ให้ทุนการศึกษาแก่นิสิตนักศึกษา ที่มีสัญชาติไทย มีภูมิลำเนาอยู่ในชนบท มีความประพฤติดี มีผลการเรียนดีพอสมควร ขาดแคลนทุนการศึกษา มีเจตนาที่จะทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะในชนบท หรือในท้องถิ่นที่นิสิตนักศึกษา มีภูมิลำเนาอยู่

๒. ผู้รับทุนการศึกษาไม่มีภาระผูกพันใดๆ ต่อมูลนิธิฯ หากนักสึกษาสอบไม่ผ่าน มูลนิธิฯ ก็จะงดการให้ทุน

๓. มูลนิธิฯ ให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล ทุนละ ๔,๐๐๐ บาท นิสิตนักศึกษา คณะแพทยศาสตร์ ทุนละ ๘,๐๐๐ บาท และนิสิตนักศึกษาคณะอื่นๆ ทุนละ ๖,๐๐๐ บาท มูลนิธิฯ ให้ทุนต่อเนื่องจนจบหลักสูตรการศึกษา

## การบริจาคสมทบทุนมูลนิธิฯ

ผู้มีจิตศรัทธาประสงค์จะบริจาคเงินสมทบทุนมูลนิธิฯ ตามกำลังความสามารถและแรงศรัทธากระทำได้โดยบริจาคที่

สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนน อู่ทองใน เขตดุสิต กรุงเทพ ๑๐๓๐๐

โดยส่งเป็นตั๋วแลกเงิน หรือธนาณัติสั่งจ่ายมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ณ ไปรษณีย์ไทรเลขรัฐสภา เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

# บรรณานุกรม


ทองต่อ กล้วยไม้ เรียบเรียง. สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่๗. กรุงเทพฯ : มทป., ๒๕๒๗

ประมวลพระฉายาลักษณ์ และ ภาพพระราชกรณียกิจ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๗ . กรุงเทพฯ : สำนักราชเลขาธิการ, ๒๕๒๘

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว กับการปกครองระบบรัฐสภา. กรุงเทพฯ : รัฐสภา, ๒๕๒๓

พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพ : รัฐสภา, ๒๕๒๔.

พระราชประวัติสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗. กรุงเทพฯ : ห้องสมุดเฉพาะ สำนักราชเลขาธิการ กองกลาง สำนักราชเลขาธิการ, ๒๕๓๑.

พีรพล สงนุ้ย. "พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว". เสนาศึกษา. ๖๐ ตอน ๑, กันยายน พฤศจิกายน ๒๕๓๖. ๑๓ - ๓๘ หน้า

สมุดภาพรัชกาลที่ ๗. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี, ๒๕๓๑.

# ใบแก้คำผิด

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| หน้า 3 | คำบรรยายใต้ภาพ | | แก้เป็น | สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ<br>และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว |
| หน้า 5 | บรรทัด 10 | กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทรชัย | แก้เป็น | กรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย |
| หน้า 7 | | กรมขุนสุโทัยธรรมราชา | แก้เป็น | กรมขุนสุโขทัยธรรมราชา |
| หน้า 12 | | ทหารปื้นใหญ่รักษาพระองค์ | แก้เป็น | ทหารปืนใหญ่รักษาพระองค์ |
| หน้า 14 | | ทรงผนวก | แก้เป็น | ทรงผนวช |
| หน้า 16 | บรรทัดที่ 11 | เสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติ | แก้เป็น | เสด็จขึ้นครองราชสมบัติ |
| หน้า 56 | บรรทัดที่ 14 | พุทธศักราช | แก้เป็น | พุทธศักราช 2475 |
| หน้า 58 | บรรทัดที่ 1 | 15 | แก้เป็น | 14 |
| หน้า 82 | บรรทัดที่ 11 | ปัญหา | แก้เป็น | ปัญหา |



พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๗